

PAUL TUYUUTIŊICH ROME-MIUNUN

Iiŋchuqqutit

Paul-gum tuyuutaa Rome-miunun aglaaguruq itqanaiyautausaqługu ullagamaatchigamiun añaayyuvia Rome. Savaqatigisukługi ukpigñaqtuat Rome-mi aasii ikayuqtigilugi Spain-muguni. Aglaktuq uqausigivlugu ukpiqqun sulı qanuq ukpigñağniğmi itilaaja. Uvani makpiğaani iluqanikavsak Paul-gum ağaqsruutaa ittuq.

Pağlaqqaatługich sulı añaayyutisuuniqqaatługi uqallausigigaa tuyunmi sivunğa: “Uqalugiksuat salapqığaat qanuq God iñuni savağisilaanich iviğamanaqsılłasivlugi; ukpiqqutiqağnikun isuitchuamik” (1.17).

Paul-gum uqausigivsaagaa sivunniutini. Iñupayaaq, Jew-guruallu, Jew-guñitчуallu iviğamanaqtuksraurur God-mun qanukkii iluqatik payariraullarut suañjataanun piłuutim. God-im iviğaumagisuugai iñuich ukpigutaatigun Jesus Christ-mun. Tugliğigaa Paul quliaqtuağivlugu nutaaq iñuggun piqatigivlugu Christ isagutiruaq iñuukatiginağutiruni God. Ukpiqtuaq tutqiksuq God-mi, sulı ilitqusigiksuum piñagaa suañjataaniñ piłuutivlu tuqutivlu. Chapter 5-miñaglaan 8-mun Paul uqausigimmigaa sivunğa pitqurajata God sulı suañjataa ilitqusigiksuum ukpiqtuam iñuusianiittuam. Kanıqsiqkağniğmiğaaasulı qanuq Jew-guruallu Jew-guñitчуallu iñuutquyumagaluaqtilaanich God-mun. Sivunnijaruq Jew-guruanun suksraağnivlugu Jesus qanukkii tainna God-im piraksriağimmauñ iñupayaaq aksılłatquvlugu God-im naglıkkutaanun Jesus Christ-mi sulı ukpigigaa Jew-guruat tainnaisuñaiññağniañisilaanaj. Paul aglagmiuq qanuq ukpiqtuat iñuuruksrautilaanannik, nakuuqutiniq avanmun nuimafhaaqługu. Uqausigigaa savaurriñiq God-mun, nunallaanun, avanmun, sulı isumamun aqalatitçaiłiñiq. Aqullıqsaagutigigai ilisimaramiñun pağlatıllu nangaulu God-mun.

Avgutit

Sivullıqsaagutaalu sivunğalu.....	1.1-17
Iñuum annaurauruksrauniña	1.18–3.20
God-im salapqığaa annagviksraq	3.21–4.25
Iñuusatqigñiq Christ-mi	5.1–8.39
God-im sivunniugutaa Israel-kun.....	9.1–11.36
Ukpigñaqtuam irrusiksraña	12.1–15.13
Ağiusaullu pağlatıñıllu.....	15.14–16.27

1 ¹Ukua tuyuutit qairut ilivsiññun Paul-miñ, kivgananiñ Jesus Christ, piksraqtaağınaraña tilirağisukługu ağaqsruitquvlugu God-im tusaayugaağiksuanıñik. ²Taapkua tusaayugaağiksuat iñılğaan unniqsuqñisigınakkanich God-im uqaqtıñisa Bible-ni. ³Taapkua tusaayugaağiksuat quliaqtuaqatut God-im Iğñinjanik aniñaruamik David kiñuniñiñiñ, ⁴sulı pisigivlugu piłuutaitçuaq Ilitqusia nalupqinaiqsauñapiaqtuq God-mun Iğñiginivlugu aliugnağniğagun aññisim tuqqunmiñ. ⁵Atanıqput Jesus Christ naglıkkutiqpaqanaruq uvamnun tilivlunja quliaqtuağutitquvlugich iñupayaat

¹1.3-4 Mt 1.1; 12.23.

annautiyumiñañilugich ilaanun ukpigikpanni kamagikpannilu. ⁶Ilivsisvauq ququaqtaummiusi pigitquvlusi Jesus Christ-mun. ⁷Pağlagivsi iluqasi Rome-miittuasii, God-im piviuttağirajasi, ququaqtaunjaruasii ilaaguqtautquvlusi ilaanun. Nagliktuusiaqpaqagitchisuiq tutqiummigu God-miñ Aapaptiñiñ, Ataniptiñiñilu Jesus Christ-miñ.

Añaayyun Quyyavigivlugu God

⁸Quyyavigiqqaagiga God-iga Jesus Christ-kun iluqavsigun, ukpigurri quliaqtauagimmarruñ nunapayaani. ⁹God, savautikkağa pisuqtilaaptun tusaayugaagiksuañagun Iğñiñan, ilisimaruq ataramik itqumatiilaamnik ilivsiñnik añaayyutimni. ¹⁰Suli ataramik apiqsriuruña qanuğluña ullagukłusi God-im pisuutigikpagu. ¹¹Tautugumapiagivsi ikayuğukłusi ukpigutiksi suañasiłaağukługu. ¹²Taamna sivuniqaqtuq, uvagut avanmun qapiniasaağutiluta ukpigutiptigun. ¹³Aniqatiit, ilisimatqugivsi ataramik qaiyumagaluagaqtuña ilivsiñniun alğaqsruisukłuña, tautullasiłuña ukpiqtuanik suañasiłaaqtuanik, piłusuiqirauruaniglu annaurrauranik, piñaruatuttauq allani nunani. Aglaan piñaiłutaksraq itchuuruq tamaunjanun-aglaan. ^b¹⁴Alğaqsruiruksraupiaqt uña iñupayaanun aglagnik ilisimaruñun naluruanullu isumaturuanullu isumalluagañitчуuanullu, ¹⁵ilivsiñniñnullu Rome-miittuanun alğaqsruiyumapiqaqtuña tusaayugaagiksuanik.

Tusaayugaagiksuaq Suanñatiqaqtuq

¹⁶Kanñuğinjtikiga tusaayugaagiksuaq qanuq taavrumuuna God-im annautillagaa kiñaliqaa ukpiqtuq tusaayugaagiksuanik, qaiqqaanjaruq Jew-guruanun, aasii aquvatigun Jew-gunjtichuanun. ^c¹⁷Taavrumuuna tusaayugaagiksuaqun God-im nalaunñatqutaa salapqinjaruq iñupayaami ukpiqtuami tusaayugaagiksuanik, aglausimaruatun inna, “Iñuk nalaunñasirauruq ukpigunmigun iñuuniaqtuq isuitчуamun.”^d

Iñupayaat Piłuksinjarut

¹⁸Qanuq God-im qinnautaa salapqisuiq qilañmiñ iñupayaanun god-añlaqtuanun piłuktuanullu, tamatkununa piñaiłutchiqsuiruanun ilumun ittuamik. ¹⁹Sut ilitчуuqutiksrat God-ıqaqtılaamnik nalunaitkaluaqtut ilinjiñniun qanuq God-im ilitчуuğipkanğagai ilinjiñniun. ^e²⁰Taimañña-qañña God-im savañmagich supayaat, iñuich qinñagaich sut God-im savañni, suli ilisimavlugu iñuutılaañña suaññatiqaqtuni kamañatuamik isuitчуamun. Tavraasii patchisiksraitçhut, ²¹qanuq ilisimagaluaqługu God, ukpigilipiagatanaitkaat God-auni lugu aasii nanğagługu quyyavigilugulu, aglaan isumalluagañiñjarut kamasuutaiqłutıglu.^f ²²Uqavıgaaqłutıñ isumatunivłutıñ isumalluagañiñjarut, ²³suli añaayyuniq tuqulaitçuamun God-mun simmausiqługu añaayyuvıgıvıglugich iñuuraqpaliat tuqullaruatun iñuktun, tiñmiatullu niğrutıtullu nimıgiatullu.^g

²⁴Taamna pisıgıvıglugu, God-im ilaisıtuuqtıññagai pisuutaatıgıñ. Ilinjich piłuksinjarut kamagıvıglugich pigıitçuat kipıgniğutıtıñ aasii atuqługich timıtıñ kanñunaqtuakun avanmun. ²⁵Tainnatchich iñuich ukpigıñğagaat saglun, ukpigıgaluağnagu ilumun ittuq God-ıkun. Tavra añaayyuvıgıñğagaich sut God-im savañni, aasii kamagısunıñıglugu God savañjaruq supayaanik, nanğagaksrauruq isuitçuamun, Amen. ²⁶Taamna pisıgıvıglugu God-im ilaisıtuuqtıññagai pigıitçuamun kipıgniğutıñiñniun. Ağnanısa simmausiqługu nutim piłğusiuruq atugağıvıglugich

^b 1.13 Ac 19.21. ^c 1.16 a Mk 8.38. b 1 Co 1.18. ^d 1.17 Hb 2.4. ^e 1.19-20 Ac 17.24-27. ^f 1.21 Eph 4.17-18. ^g 1.23 a Ps 106.20; Jr 2.11. b Dt 4.16-18.

timitiñ aǵnauqanmiñnun. ²⁷Tainnatuttauq añutit simmausiqługu nutim pilǵusiq aǵnamun kipigñiupiagatautivlugich atugaǵisuklugich añutit timitiñ kanñunaqtua-kun allanun añutinun. Aasii nalliummatiruamik paaqłusiaqaqłutiñ pigiitчуatigun pilǵusigikkaǵmikkun.

²⁸Qanuq isummatigimmarruñ kamagiraksraiññivługu God, ilaan ilaisituuqtinñagai pigiitчuanun kipigñiuǵutiñiññun, piluusiqtinullu pilǵutchiñun. ²⁹Iłumiutaǵiñagaich qanusipayaat piluutit, allatuutillu kaviuqutillu uumisuuqipaiłlu. Suli iłumiutaǵivlugich killuqsrautit iñuǵutillu uqavaǵutillu pisaasugñiaǵutillu, pigiitчuamik irrusiqaǵniǵiłlu allanun, uqautikłiǵniǵiłlu, ³⁰saglutiginnignigıılu, uumikłiqsuallu God-mik, qaǵiñnautikun uumisaaqłiqsillu, arguanñatillu uqavigaǵutillu. Isummatiqaquallu nutauruakun piluusiqtiksranik kamasuutairrutinigli añayuqaanun, ³¹isumalluaǵiirrutillu, taññiııaiññiǵiłlu unniqsuqłiisinun, añayuqaǵiıñi piviuatqaqtairrullu, nagliktairrutillu. ³²Tamatkua tainnatchiñik piraǵausiqaquat ilisimalluataǵaluaqtut God-mun uqallautiñatalaaqtıñ tuquruksraunivługich. Aasii piluusiǵiugañarut tainnatchisigun kiaqsruqługıılu allat tainnali pitquvlugich.

God-im Tatavsautaa

2 ¹Tavrallı ilivich, kiugaluaǵuvich, tainnatuttauq piluqsıñarutin taip-kunatun iñuktun, aasii pasiraksraummiutin. Isivǵiqapkich taipkua iñuich piluusiqirualivługich, ilinñun isivǵigmiutin, qanuq piluksimmiutin tainnatun. ^h
²Iłisimarugut God isivǵiisuruq nalaunñaruakun tamatkuniñga piluksiruamik. ³Isumanak God-mun isivǵiǵniǵasugalugich allat kisiisa, piluksiruat tamatkunuuna, aasii isivǵiñiıılutin tamatkuniñaptauq piluksisısqavich. ⁴Isumaruksraunıjчutın God suñaiññasugalugu qanutun manimmilgutigimmatin tatavsalaısaaqłutin. God-im qıñiirrutıgaatin piaqłuktanıjkaatillu isumalitqıquvłutin. ⁵Aglaan sivunmuuguvıt-suli uqaqsıǵiirrutıñni isumalitqıgunııılutin God-mun qinnalıqsaiññautıpaqtutin. Ilaan qinnautaa salapqıgumaaqtuq uvlumi ilaan nalaunñaruakun isivǵıppagich iñupayaat. ⁶Qanuq God-im paaqłiǵniǵaa iñupayaat qanuq iñuunaniñagun. ⁱ
⁷Tamatkua qıñiuiqłutiñ nalautчiruat God-im pisuutaanik, ilaan aıtчуǵniǵai iñuggunmik isuitчuamik, tamatkua niǵiuktuat kamañsıpaqtaunıksramik God-miñ. ⁸Aglaan God-im qinnautıpiaǵataǵniǵai iñuuruat isummaatuusqłutiñ piluusiqirauvłutiñ, iñuusunǵnatiñ God-im iñuutqutiñigun. ⁹Isumaǵutiqpaqǵniǵa qtut naglıksaǵlutıglu iñupayaat piluusiǵiugaqtuat, Jew-guruallu Jew-guñıtчуallu atunim. ¹⁰Aglaalli iñupayaat kamaksrıruat God-mik, Jew-gugaluaqpata Jew-guñıtkaluaqpatalu, aıtчуǵniǵai tutqıunmik kamañsıpaqtaunımgılu qııañmi. ¹¹Qanuq God atıruq iñupayaanun. ^j

¹²Iñuich iluqǵmiñ piluqsıñarut naluvlugich God-im pitqurañi Moses-mun qaisañi, suksrauniaqtut. Aglaan God-im isivǵiǵniǵıñıjtkai taapkua pitqurat uqaluatıgun. Aasiııı iluqǵmiñ piluksiruat ilisimallaisa God-im pitqurañi, isivǵısauniaqtut pitqurat uqaluatıgun. ¹³Tamatkua kamaksrıruat God-im pitqurañiñik nalaunñanırauniaqtut, aglaan tusaaruat kamagıgaluaǵnagich pitqurat God-im nalaunñarualıñıñıjtkai. ¹⁴Jew-guñıtчuat naluruat God-im pitqurañiñik nalaunniǵmatıgık taapkua pitqurat iñuunıaqłutiñ isumamiñni nalaunñanasugıkkagmikkun, inmiñun pitquralıuǵmatun piut, ¹⁵aglaan salapqıñagaat puttuqsrisılaaqtıñ God-im pitqurañiñik, ilıtчugıpkairuanik nalautılaañanik naagga pigiitчualıqıtılaañannik, sulı isumaalutчaktıñıgıch, naagga patchısaıññıalavłutiñ. ¹⁶Iñupayaat isivǵısauniaqtut taıvrumanı uvlumi, God-im tilıkpagu Christ Jesus isivǵıqulugich

^h 2.1 Mt 7.1; Lk 6.37. ⁱ 2.6 Ps 62.11-12; Pr 24.12; Jr 17.10; Ez 18.30; 33.20; Mt 16.27. ^j 2.11 Dt 10.17.

iluqaisa nalunautchianjich iñuich. Tavra taapkua ilagigaich tusaayugaagiksuum algaqsruutigikkağama.

Jew-guruallu Pitqurallu

¹⁷Tavra ilivsi, Jew-guniragaagtusii, naamarualirusi piqaqavsi God-im pitquranjñik qaisanjñik Moses-mun. Uqavigaaqtusi God God-iginivlugu. ¹⁸Iļisimaniqsusi qanuq God-mun iñuutqutilaavsiññik, God-ivlu nakuuħhaaqtuanik iñuutqutiññik iļisaisiaqarjavlusi ilaan pitquranjñik. ¹⁹Nalupqisunjpiiaqtus i iļisimanivlusi God-im pitquranjñik, iļisautiyumiñaqlugich kanjqsaisaitchuat pitquranun, aasii iļisautilugich kanjqsipkağlugich. ²⁰Iļisautiyumiñağniğisi naluruat God-im pitquranjñik, tamatkualu miqħiqttutun ittuaat kanjqsisisimiñni pitquranjñik God-im. Tavra piginiqavsigik God-im pitquranj kanjqsinqapiagnaqsusi qanuq God-mun iñuutqupaigaataqtilaanañnik iñuich. ²¹Iļisaurriyumiñaqsiñaniguvsii allanik iñuñnik, summan iļisautisunjitpisi ilivsiññun? Uqallaaurrisuuruasii iñuñnik, Tiglignak. Ilivsi tigliguvisi? ²²Uqallaaurrisuuruasii iñuñnik, Allatuğnak, allatuğsuvisi? Uqaqtusii piļuutaunivlugu añaayyuruni iñuuraqpañnun, añaayyuvianiñ iñuuraqpaich tigliguvisi? ²³Uqavigaaqtusi iļisimanivlugich God-im pitquranj qaisanj Moses-mun naaggaavva kanjunaqsiļiğagigiksi God, kamaginjññavsigik pitquranj. ²⁴“Taamna pisigivlugu nunam iñuñisa uqamaqłutitigigaat God.” Tainna aglausimaruq Bible-ni.^k

²⁵Nalunaiññutchiqsaunaguvsii God-im iñuksraqtaanjñun iļaliutilusi Jew-guruasii, aasii kamagivlugich God-im pitquranj, anniqsuusiaqqtusi. Aglaan kamaginjtikuvsigik God-im pitquranj, nalunaiññutchiusiaqsi iļautilaavsiññik God-im iñuksraqtaanjñun anniqsuutaunjtichuq, Jew-gunjtichuatun iļimmiusi.^l ²⁶Allaaguttauq, Jew-gunjtichuağli iñuuniqan God-im pitquranj kamagilugich, ilaa kisiuqatauniaqtuq God-im iñuksraqtaanjñun, nalunaiññutaitkaluanjñağmi Jew-guruat nalunaiññutañannik.^m ²⁷Aasii taapkua Jew-gunjtichuat, nalunaiññutchiqsaunjtichuat, kamagimmatigik God-im pitquranj pasiñiağasii piļusiqiniļusi nalunaiññutaqaqtusii, qanuq kamaginjññavsigik God-im pitquranj aglausimaruat.ⁿ ²⁸Pisigigiññağlugu taiguutiqağniqsi Jew-mik Jew-gupiağatanjtichusi. Iļaginjtkaasi God-im iñuksraqtaanjñisa pisigigiññağlugu God-im nalunaiññutchiutaa ilivsiññun.^o ²⁹Jew-gupiaqpaalluktut iñuk kamaksriļlaturuaq God-mik ataramik. Jew-gupiaqpaalluktut iñuk God-im iñuksraqtaagikkaña, qanuq iñuuruq nalaunjaruakun sivuğaanii God-im. Ilaa iñuusuktut kamagilugu God uummanmiññ aglaħiñañiļaatigun pitqurani, aasii nangausiaqagłuni God-miñ iñuñiļaaññ.^p

3 ¹Tamatkua tainna itpata, sumik anniqsuusiaqaqpa Jew-guniq? Sumik anniqsuusiaqaqpa piqağniq God-im nalunaiññutchiutaanik? ²Atqunaq anniqsuusiaqağnaqtuq Jew-guniq. Sivulligmi, God-im aitchunjaği Jew-guruat aglausimaruaniq pitquranik Moses-kun.^q ³Jew-guruat iļanjich ukpiğutaitkaluaqpa kamagilailļugich God-im pitquranj, ukpiğutairrutaata God taññiipkağumiñaitparrun unniqsuqħiisinjñik tamatkunuja ukpiqtuanun? ⁴Naaggapiagaata. Iñupayaq saglusuğaluagañiqpan, God sagluyumiñaitchuaq. Bible-ni aglausimaruq God-ikun inna,

“Nalaunjasuurut uqaluktin iñuich-unnii uqağaluagmata nalaunjññivlutin pisaanavlutin.”^r

⁵Iñuich iļanjich killukun uqağuurut inna, Uvagurguuq piļuksigupta, tautuktinniağivut iñuich God-im nalaunjataanik, tavraasii uqallakłutiñ nakuuniļugu piļuksiruni. Tavrasuligguuq God killukuagñiqsuq tatavsqaamisigut.

^k 2.24 Is 52.5. ^l 2.25-29 Dt 10.16; 30.6; Jr 4.4. ^m 2.25-29 Dt 10.16; 30.6; Jr 4.4.

ⁿ 2.25-29 Dt 10.16; 30.6; Jr 4.4. ^o 2.25-29 Dt 10.16; 30.6; Jr 4.4. ^p 2.25-29 Dt 10.16; 30.6; Jr 4.4.

^q 3.2 Ps 147.19-20. ^r 3.4 Ps 51.4.

⁶Tavra tamatkua uqaqtuat tainna killukuaqtut qanuq nalupqinaitchuq ilisimarugut God-im isivgiġñaigai nunam iñuñi piluktuat. ⁷Uvañaptauq killukuaġmiuñja uqaqama inna. Sagluniġma iñuich qiniqtillakpagich God-im ilumun irrutaanik aasii nangaglugu, pasiyumiñaitkaañja piluusi qirauniñuñja. ⁸Taamna ilumun inniqpan, piluusi qiuğa qta iñuñnun nangavsaaqulugu God. Iļisaurriñitčuñja tainnatchiñik saglunik. Aglaan iñuich iļañisa uqautiġiñagaañja tainnatchiñik iļisaurriñivñuñja. Taapkua iñuich God-im isivgiġñaigai nalaunñaruakun.

Iñuñmik Nalaunñaruagitchuq

⁹Taapkua uqautiġianikaptiġik uqallakkumiñaqpisa Jew-guruat nalaunñarhaaġniñlugich allaniñ iñuñniñ? Naagpapiagataq. Iļitčuġipkaaniñagivsi iñupayaurat Jew-gugaluagumiñ Jew-guñitkaluagumiñ, aļalatiqatut piluunmik.

¹⁰Bible-ni aglausimarut uqaluich inna,

“Iñuitchuq nalaunñaruamik, atausiuramikunnii nunam iñupayaurañi.”^s

¹¹Iñuñmik piitčuq atausiuramik-unnii kañiqsiruamik naagga kañiqsisuktuamik God-mun qanuq iñuutqutilaamiñik.

¹²Iñupayaat asivañarut nalaunñaruaniñ apqutiniñ, aasii tammaqłutiñ piluunmi. Iñuitchuq nalaunñarualiqiruamik atausiuramikunnii.

¹³Uqaluñich salumaitchut tivluktigiruġlu tipaatun añmaruam iluvvivium. Saglutupaigataqtut. Nimiġiatun tuqunamik qaniġmiutaqatutun, uqaluñmiñni tainnatun ittut.^t

¹⁴Silivinqarut uqamaqłuutiniñ qinnañaruaniġlu uqaluñnik.”^u

¹⁵Iñuaqsayarut.^v

¹⁶Sumun aullaqamiñ, maqutchirut iñuilliuqtitchirullu.

¹⁷Nalurut añuyautaiññaġniġmik.

¹⁸Añalanñitkai qiksiksrautim God-mun.”^w

¹⁹Pañmapak iļitčuġirugut pitqurañi God-im qaisañi Moses-kun aļalatchirut iñuñnik aitchuusiaqatunaniñ pitquranik. Tavraasii, kiñaliqaa patchisiksraqaġumiñaitchuq kamaksriñiñniġmigun pitquranik, sulii nunam iñupayaañja pasikkusiaqagñiaqtuq God-miñ. ²⁰Kiñaliqaa nalaunñarualiyumiñaitchuq inmiñik sivuğaani God-im, kamagiugaġniñlugich pitqurañi God-im ataramik, qanuq pitqurat iļisautiġiññaġatigut qanutun piluktilaaptiñnik.^x

Qanuqłuni God-im Nalaunñasiļlagai Iñuich

²¹Aasii pañmapak God-im salapqijaġaa qanuq iñuk nalaunñasiyumiñaqtilaañjanik sivuqqamiñi, pitqurat piqutiġiñiaġlugich. Uqaqtiñisa God-im Bible-ni iñiļġaan uqautiġiñagaat taamna nalaunñasiñiq sivuğaani God-im.^y ²²Taamna nalaunñasiñkaun qairuq ukpiġutikun. Iñupayaaq ukpiġ tuaq Jesus Christ-mun nalaunñasiñkauniatuq sivuğaani God-im. Iñuich iluqaġmiñ atirut, ²³qanuq iñupayaat piluksinañarut aasii God-im nangagumiñaitkaa kiñaliqaa nalaunñaniñlugu. ²⁴Tavraasii, nagliktuuti qpaqaqłuni, God-im nalaunñasiñkauniatuq iñupayaat akiiļaamik. Ilaan tilijaġaa Christ Jesus akiļiquvlugich piluutipayaurat tuqulugu añarraurami. ²⁵God-im tilijaġaa Jesus tuqutquvlugu aasii maqipkaġlugu aña akiļiqsaġlugich piluutiñich iluqaġmiñ ukpiqtuat inmiñun. Taamna piñaga salapqigukługu nalaunñatini suliqutiġiñiaqsiñniġmigun piluutiniñ, piluusi qiañiñniñnik-unnii iñuich Christ tuqunaiññaan. God-im tatavsanañitkai tavrauvvaa manimmilġuti qaqłuni. ²⁶Tavra pañmapak God-im salapqijaġaa nalaunñatilaani sulii nalaunñasiñkallatilaañjanik kiñaliqaa ukpiqtuq Jesus-mun.

^s 3.10-12 Ps 14.1-3; 53.1-3. ^t 3.13 a Ps 5.9. b Ps 140.3. ^u 3.14 Ps 10.7. ^v 3.15-17 Is 59.7-8. ^w 3.18 Ps 36.1. ^x 3.20 Ps 143.2; Ga 2.16. ^y 3.21-22 Ga 2.16.

²⁷Tainnainniġman, uqavigaagutiksraipiaqtugut qanuq nalaunġasiyumiñaitchugut kamagilugich God-im pitqurañi. Nalaunġasipkaqtaurugut ukpiġutiptigun, ²⁸qanuq iġisimarugut iñuk nalaunġasipkaqtautilaanjanik ukpiġutaagun Christ Jesus-mun. Iñuk nalaunġasipkaqtaulaitchugut kamagilugich pitqurat. ²⁹God Jew-guruat kisimik God-iginiġkaat. God-igimmigaat Jew-guñitchuat. ³⁰Atausuniġman God, ilaan nalaunġasipkaġniaġai iñupayaat pisigilugu ukpiġutaat, Jew-guruallu Jew-guñitchuallu. ³¹Nalaunġasipkaqtaullaniqapta ukpiġutiptigun, sivunianġipiaġataqtugut kamagiraksraigñiġlugich God-im pitqurañi qaisañi Moses-kun. Aglaan pañmapak ukpiliqapta Jesus-mun, kamagiyumiñagivut pitqurat.

Abraham Tuvraaksriutaa

4 ¹Abraham, mañjuuruuq Jew-payauranun, uktuutugilakput iñuñ-mun ukpiġunmiġun nalaunġasipkaqtauruumun sivuġaani God-im. ²Abraham piġusilluatañisa nalaunġasipkallakparruñ sivuġaani God-im, uqavigaagutiksraqaġayaqtugut. Aglaan uqavigaagutiksraitchuq piġusigiksuanik sivuġaani God-im, ³qanuq Bible uqaqtut, “Abraham ukpiġiñagaa God, aasii taavruma nalaunġasinaġaa sivuġaani God-im.”^a ⁴Tavra iñuk nalaunġasipkaqtaullakpan pisigilugich piġusilluatañi akiññaktaaginiġaa nalaunġasisiñi, iñuktun savakłuni akiññaktuatun. Aitchuusiaginiġkaa, aglaan akilġusiaġiġaa. ⁵Aasiili iñuk nalaunġasiniñiatanġitchuq piġusilluatamiġun aglaan ukpiqtuq God-mun, nalaunġarualigaa God-im ukpiġutaa pisigivlugu. God-im nalaunġasillagai piġuusiqirit ukpiliġmata. ⁶Taamna uvva David uqautiġiñagaa Bible-ni uqallakami, iñuk quviasuguruq God-im nalaunġasipkaġmani piqtuġiñaiġlugich piġusilluatañi. David uqallañaruq inna, ⁷“Quviasuglich iñupayaat piġuutipayauranġich suliquġiñaiġsauruat itqaumayumiñaiġlugich.”^b ⁸Quviasugli iñuk Atanġum akilġipkaġnianġisaña piġuutiniñik.” ⁹Taapkaa David uqaluñi quviasaagusiata inġitġut kisiñiññun tamatkunurañ naluñaiñġutġisauñaruñ God-mun piksraqtaaguniñatigun, aglaallu Jew-guñitġhuanun. Qanuq Bible uqaqtut Abraham nalaunġasipkaqtaunivlugu pisigivlugu ukpiġutaa. ¹⁰Abraham nalaunġasinaġaa God-im naluñaiñġutġisauñaiññaan timimiñi. ¹¹Abraham naluñaiñġutaña iġitġuqtauraruq ilaa God-mun nalaunġas ipkaqtauganiñatilaanjanik pisigivlugu ukpiġutaa. God sivunniñaruq tainna, malġuk sivuniġivlugik. Sivulligmi, Abraham aapatun ittug iluqaiññun Jew-guñitġhuanun, tuvrautiruanun tuvraaksriutaanun, ukpiġunmikkun nalaunġasipkaqtauruanun God-im sivuġaani. ¹²Iġluani, ilaa aapauruq iluqaiññun Jew-guruanun kisan pisigisunaġnagu naluñaiñġutañat God-mun iñuginiġlugich, aglaan ukpiqtuanun God-mun, Abraham-tun ukpiġutiqaqtuun God-mun naluñaiñġutġhuniññaġmi.

God-im Unniqsuġhiisaa Tanġiñlaruq Ukpiġiruni

¹³God-im unniqsuġhiinaġaa Abraham kiñuniñiġu kiñuvaannagnaġnivlugich nunamik. Taamna unniqsuġhiin unniqsuġhiisaunaitchuq God-im qaiñmagich aglausimaruat pitqurani Moses-kun, aglaan unniqsuġhiisaunaruq Abraham-mun God-im nalaunġasipkaġmagu ukpiġutaa pisigivlugu. ¹⁴Tavra kisimij piqaqtuat God-im pitqurañiñnik kiñuvaannakkumaaqpata nunamik, ukpiġun anniqsuutaunġitchuq, unniqsuġhiin anniqsuutaunġiñmiuq. ¹⁵Qanuq uqallautianiñagivsi, God-im pitqurañisa tatavsatitġhugaich iñuich qanuq kamagilaitkaich. Iñuich pitquraiññamiġ kamagisaksraitġut pitquranik.

^a 3.30 Dt 6.4; Ga 3.20. ^a 4.3 Gn 15.6; Ga 3.6. ^b 4.7-8 Ps 32.1-2. ^c 4.11 Gn 17.10.

^d 4.13 Gn 17.4-6; 22.17-18; Ga 3.29. ^e 4.14 Ga 3.18.

¹⁶Tavra ilitchirugut iñuich ukpīgūtiqaqtuksraupiaqtut aitchuusiaḡiniaḡumirruḡ God-im unniqsuqłiisaa. Aasii iñuich ukpiliqamiḡ, Abraham-mun kiḡuniłiutisuurut, aasiłi God nagliktuutiqaḡmigiun nalupqinaḡiḡuḡaa unniqsuqłiisini ilinḡiññun, tamatkunūḡa pitquramiñik piqaqtuanun, tamatkunūḡalu ukpīgūtiqaqtuanun Abraham-tun. Tavraasii Abraham aapagigikput iluqata,^f ¹⁷aglausemaniḡatun Bible-ni, God uqallaḡaruq, “Uvaḡa aapaliutiḡagikpiñ iñugiaktuanun nunauruanun.” Tavraasii God-im akuqtuḡaḡaa Abraham aapaliutivlugu iluqaptiḡnun, qanuq ilaan ukpigiḡaḡaa God iñuupkaillaruq tuqunaruaniq, sulii uqautiqallaruq sivunniḡuḡunmiñik taḡḡiḡaitchuanik taḡḡianiḡaruatun ilivlūḡich.^g ¹⁸Abraham, niḡiunaḡaluaqtillugu timimiñi, niḡiunaruq-sulii aapaḡuḡniḡniḡivluni iñugiaktuanun nunauruanun, uqallausiaḡaḡavluni, “Iñugiaktuanik kiḡuniḡaḡniḡatutin.”^h ¹⁹Nalup qitchauraḡitichuq ukpigiḡunmiñi isummatigikami utuqalivluni miḡiḡiḡiḡniḡsramigiun tallimakiḡiatun ukiniḡkami. Nalupqitchauraḡiñmiuq isummatigikamiuḡ Sarah miḡiḡiḡiḡaitchuaq.ⁱ ²⁰Arguaḡiḡaitkaa God-mun taḡḡiḡiḡiḡaḡtilaḡa unniqsuqłiisaa, aḡlaan naḡaḡlūḡu God ukpiliḡisaiññaruq. ²¹Abraham ukpiliḡallaḡaruq God-mun taḡḡiḡiḡiḡiḡaḡtilaḡa unniqsuqłiisaa. ²²Abraham ukpigiḡutaa pisigivlugu God-im nalaunḡasipkaḡaḡaa sivuqḡamiñi. ²³Taapkaa uqaluich Bible-niittuat quliḡtuḡaḡtuat Abraham nalaunḡasipkaḡaḡaunivlugu ukpigiḡutaa pisigivlugu, anniḡuḡmiḡaḡatigut uvagut. ²⁴Qanuq ukpigiḡupta God-mun aḡiḡkaḡiḡaruamun Jesus-mik Ataniḡiḡniḡik tuqḡunmiñ, God-iptauq nalaunḡasipkaḡniḡmiḡaḡatigut sivuqḡamiñi. ²⁵God-im nalaunḡaruḡaliyumiñḡaḡatigut, qanuq Jesus tuqḡutiḡaḡatigut aḡivluniłu tuqḡunmiñ, akiliḡlūḡich piłuutivut nalaunḡasivluta sivuḡaani God-im.^j

Nalaunḡasiñiḡ God-mun

5 ¹Paḡmapak aḡyautaiḡsugut God-mun qanuq ukpiḡtugut Ataniḡta Jesus Christ nalaunḡasipkaḡaḡatigut sivuḡaani God. ²Pisigivlugu Jesus, God nagliktuutiqaḡaḡsimaḡatūq uvaptiḡnun, aasii quviasuktugut niḡiḡivlugu ilaḡiḡutiniḡsraḡput God-im kamanautaanun. ³Aasiisulii quviasuḡmiḡut nagliksaaḡptaunnii, ilisimavluta nagliksaaḡunmun qiniḡisaiññiḡaḡtichum iñḡaḡtilaḡiḡniḡik, ⁴aasii qiniḡirutiḡaḡtūiñḡaḡupta nagliksaaḡpta, ilumun ititkikput ukpiḡtuḡaḡtilaḡput. Niḡiḡtugut-sulii ilaḡiḡutiniḡaḡtilaḡiḡniḡik God-im kamanautaanik. ⁵Niḡiḡkurvut asiliḡqutaḡiḡichuq. Iliḡsiḡiḡisuum iluḡtiḡniḡittuam nalupqinaḡiḡaḡaa uvaptiḡnun ilisimapakairuam uvaptiḡniḡik qanutun God-mun piviḡttaḡiḡiḡaḡaḡtilaḡiḡniḡik.

⁶Uvaptiḡniḡik ikayūḡumiñaiḡiaḡtilluta, piviksraḡ nalautinman, Christ tuqḡutiḡaḡai piłusiḡiripayaurat. ⁷Qanutun iñuk nakuḡtiḡiḡaluaḡtillugu nallivsaunnii tuqḡutisunḡiḡitkaa. Ilaannivsaḡ iñuum imma tuqḡutiḡumiñḡuḡniḡmiḡaḡa iñulluataq. ⁸Naagḡauvva piłusiḡiraḡaluaḡtilluta, Christ tuqḡutiḡaḡatigut, aasii taavrumuuna God-im salapḡiḡaa piviḡttaḡutini uvaptiḡnun. ⁹Tavra nalaunḡasipkaḡtaukapta paḡmapak Christ aḡḡaḡun, nalupḡisunḡiḡiaḡtugut Christ-mun annautiniḡaḡtilaḡiḡniḡik God-im qinnautaanii. ¹⁰Christ ilauraaliḡaḡatigut God-mun tuqḡutivluta, uumikḡiḡaluaḡtilluta ilaanik. Tavraasii paḡmapak God-im ilauraḡiliḡimmatigut, Christ nalupqinaḡiḡuamik annautiniḡaḡatigut, qanuq ilaa iñuuruq. ¹¹Taamnatualuḡiñmiuq, quviakkiḡiḡikput God Ataniḡtiḡun Jesus Christ-kun, ilauraaliḡtuakun uvaptiḡniḡik God-mun.

Adam-lu Christ-lu

¹²Una pisigivlugu iñupayaat piłuksinḡarut aasii tuquvlutiḡ. Adam iñuqḡaaḡ piłuksinḡaruq aasii aquvatigun tuqunaruq. Adam kiḡuniḡivlūḡich iñupayaat,

^f4.16 Ga 3.7. ^g4.17 Gn 17.5. ^h4.18 Gn 15.5. ⁱ4.19 Gn 17.17. ^j4.25 Is 53.4-5.

iluqaġmiñ piłuksinarut aasii tuquruksraġuqłutiñ.^k ¹³ Iñupayaat iñuunjarut Moses aitchuusiaqaraiññaan God-miñ pitquranik piłusiqiraunjarut, aglaan pasiraunaitchut piłuunmikkun qanuq piqaraiñłutiñ God-im pitqurañiñik.

¹⁴ Tavra iñupayaat Adam-miñqarja Moses-munaglaan tuqunjarut Adam tuvraqługu kipuqłaktarjitkaluanñjaisa God-im pitqurañi. Tuqummiut qanuq piłusiqiraavlutiktatq. Adam tuqqunmik pipkaimman, Christ-li aquvatigun qairuaq iñuggutiqaqtitchiruaq.^l ¹⁵ God-im nagliktuutigivlugu aitchuutaa akiłlıuruq Adam kamaksriñiñiñanun. Iñuich tuqunjarut qanuq Adam piłuksinaruaq. Taavrumanñja piłhaaqtuq, iñuich nalaunñasipkaqtayumiñaqtut akiılaamik Jesus Christ-kun, qanuq God nagliktuutiqaqaruaq ilinjıññun. ¹⁶ Tavra akiılaaq aitchuun Christ-kuaqtuq akiłlıuruq Adam piłuutikun iñiqtañanun. Qanuq Adam piłuutaa pipkaiñjaruq isivġiunmik suksraunġiunmiglu, aglaan akiılaaq aitchuun, iñugiaktut piłuksianijmata, nalaunñasipkairuq iñuñnik God-im sivuġaani. ¹⁷ Pisigivlugu Adam piłuksimman, tuqqun umialiktun atanniqsimannjaruq iñupayaanik. Taavrumanñja piłhaaqtuq, iñuich akuqtuiruat nalaunñasipkaunmik God-im nagliktuutigivlugu aitchuutaanik, iñuullaniaqtut umialiktun, atanniqsimalugu piłuun ikayuutaagun Jesus Christ.

¹⁸ Tavra iñuum atautchim piłuksisaata qaġġisimmagu suksraunġiun iñupayaanun, tainnalivsauq iñuum atautchim kamaksriñiñata God-mik, qaġġisisaika suliquitiginaiqsauniglu piigugumiñaqsvilugich piłuutit iñuggullu iñupayaanun. ¹⁹ Qanuq iñuum atautchim kamasunjirutaagun iñuich piłusiqirigugmata, tainnaptuq iñuum atautchim kamaksriñiñagun, iñuich nalaunñasipkaqtayumiñaqtut. ²⁰ God-im aitchuutigimmagich pitqurani Moses-kun, iñuich iłitchugivsaarjarut piłuun kamaksriñirrututilaanjanik God-im pitqurañiñik. Tavra kamasunjirrun aglimman, tainnatuttauq God-im nagliktuutiqañja agliłhaanjaruq. ²¹ Tavra piłuun atanniqsimannjanman iñuñnik tuqqutauvluni, God-ivli nagliktuutiqañja atanniqsimanniktuaq iñuñnik iñuupkallavlugich isuitchuamun qanuq Atanipta Jesus Christ nalaunñasipkanġagai.

Iliñiq Tuqunjaruatun Piłuunmun Aglaan Iñuuvluni Christ-mi

6 ¹ Taamna tainnainman, piłusiqiugaqtuksraunitchugut uuktuġniaqsiññaġlugu qanutun God nagliktuutiqaqatilaarja. ² Piłusiqiruksraunjiagaatqutut. Ukpiliqapta Christ Jesus-mun, iñuutichivut piłuksisuguuruaq tuqummatun piut. Taamna pisigilugu piłusiqiugaqtuksraunitchugut. ³ Iłisimarusi iluqata paptaiqsaukapta, Atausiññuqataunjarugut Christ Jesus-mun. Aasii ilaa tuqumman, uvagut piłuksisuguuruaq iñuutichivut tuqummiut. ⁴ Tavra paptaiqsaukapta, piłuktuat iñuutichivut iłuviqataummatun piñjarut ilaa tuqumman. Aasii Christ-tun aņipkaqtauruaatun tuqqunmiñ suaññataagun Aapam, uvaguttauq aitchuusiaqarjammiugut nutauruamik iñuggunmik, aasii iñuuruksraurugut taavrumuuna nutauruakun iñuutichikun.^m

⁵ Tavra atausiññuqatiginaġuqtigu tuqqutaani, nalupqinaitchuq atausiññuqatiginaġmigikput aņñisaani. ⁶ Iłisimarugut ilaa kikiaktuurraumman uvagut piłuksisuguuruaq iñuutichivut kikiaktuurrauqataunjarut ilaanun, piłuunmun aņalanñaiquvluta, kivgaunñaiquvluta piłuunmun.ⁿ ⁷ Iñuk tuqukami, aņalatinñaiġuuruq piłuunmun. ⁸ Piqataunaniqapta Christ tuqqutaani, ukpiqtugut piqatauniaqtilaaptiñnik iñuusianun Christ. ⁹ Qanuq iłisimarugut Christ aņipkaqtauganikami tuqqunmiñ, tuqtqikkumiñaiapiaqtuq, tuqutim atanniqsimatqikkumiñaitkaa. ¹⁰ Christ tuqukami, tuqunjaruq atausiaqłuni,

^k 5.12 Gn 3.6-19. ^l 5.14 Gn 2.16-17; 3.11-12. ^m 6.4 Col 2.12. ⁿ 6.6 Ga 2.20.

akiliġukġugich piġuutivut. Paŋmapak iŋuuruq, iŋuutuiniŋaġluni God-mun.

¹¹ Iivvisiġiasii isummatigiruksraurusi iivvisiŋiġik tuqunġaruatun iġiġlusi piġuunmun, aŋalatinŋaiġiġlusi piġuunmun, aasii iŋuulusi God-mun, qanuq atausiŋuqatigijagiksi Christ Jesus.

¹² Piġuunmun aŋalatinnasi. Kamaginagich pigiitchuat pisuguutisi. ¹³ Atuġnagu sulliŋipayaurana timivsi piġuusiqtigisuglugu. Aglaan God-im aŋalallisi qanuq tavranaaglaan aŋalatinŋaiŋarusi piġuunmun iŋuusarraqsikavsi God-mun.

Aŋalatitchiuŋ sulliŋipayaurana timivsi God-mun, nalaunġarualiqiyumausi.

¹⁴ Piġuutim aŋalataġiŋaiġiŋiaġaasi, qanuq iŋuunaiŋarusi kamaginiataglugich pitqurat, aglaan iŋuursi God-im nagliktuutiqpaŋagun.

Kivgauniq Nalaunġarualiqiniġmun

¹⁵ Taamna tainnainniġman, piġuksiniata pisigilugu iŋuuniqput God-im nagliktuutiqpaŋagun, kamaksriŋiatagniġmiŋ pitquranik qaisauruanik Moses-kun. Piġuksiruksraunipiagataqtugut. ¹⁶ Iiisimarusi nalliqliki kivgaliutiniġumi kimulliqaa, kamagiraksraġigaa kivgatum. Tainnatulli iivvisi piġuunmun aŋalatitkuvsi kivgaummatun piġuunmun inniaġmiasi, tasammaasii tatavsqaŋiŋiaġlusi isuitchuamun. Aglaan aŋalatitkuvsi kamagisuglugu God, nalaunġaruaguniaqtusi ilaan sivuġaani. ¹⁷ Tavra God quyyavigirauli, qanuq paŋmapak kamaksripialiqsusi uummativsiŋiŋiŋ taavrumiŋa iġisaurrutaanik God-im iġisausiavsiŋiŋiŋ, kivgausuŋagaluqaŋtuasii piġuunmun. ¹⁸ Annaktitau ganikġusi piġuunmiŋ, kivgaġuqtusi iġuatun iŋuuniaġniġmun sivuġaani God-im. ¹⁹ Uqautisaaqsigivsi uuktuusiġiġuŋa kivgauniġmik, kaŋiqsimmagiksitquvlusi. Taimani aitchuutigisuŋagaluakkasi timivsi sulliŋipayauranich piġuusiqiniġmun suli kamasuutaiqsaiŋiŋiaġniġmun, tavrani paŋmapak aitchuutigisigik timivsi sulliŋipayaŋi nalaunġaruakun iŋuuniaġniġmun ilaaguaqtauyumausi God-mun.

²⁰ Kivgausuŋaŋavsi piġuunmun, aŋalataġipkaŋaitchusi iŋuuniaġniġmun nalaunġaruamun sivuġaani God-im. ²¹ Tainnatchim iŋuutchim paŋmapak kaŋuġilikkavsi anniqsuŋaitkaasi aglaan tatavsqaŋpaŋgumiŋiaġaasi isuitchuamun.^o ²² Paŋmapak-aasii atanġiqsitaurusi piġuunmiŋ kivgaliutivlusi God-mun, anniqsuusiaqagnaqtusi ilaaguaqtauniġmik iŋuunmiġlu isuitchuamik iŋuutqulusi God-mun. ²³ Kiŋiŋiaqaa piġuusiqruraŋaq akiġiŋiaqagnaqtuq tatavsqaŋluni isuitchuamun, aglaan God-im akiġiŋiaq aitchuutigigaa iŋuunmiġlu isuitchuq tamatkunŋa atausiŋuqatauranun Christ Jesus-mun.

Iiisaurrusiaq Katitinniġmiŋ

7 ¹ Aniqatiit, uqautigivsi iġisimarusii God-im pitquranġiŋiŋ qaisaŋiŋiŋ Moses-kun, iġisimarusi pitquranun iŋuk aŋalatitchuuruq iŋuuniġmiŋiŋ kisanik. ² Uvva urriqatiksraŋa taavruma. Pitqurat uqaluqaqtut aġnamun iŋuunqatigiqvluŋu uinġa iŋuunigtutilaanġatum. Aglaan uinġa tuqukpan, pitquram tuvaaqatigiiksitaŋakta aŋalataġiŋiaġa. ³ Tavra piqatiqagumi allamik aŋunmik uini iŋuunġaan, allatuqtauniaqtuq. Aglaan uinġa tuqukpan, taavruma pitquram tuvaaqatigiiksitaŋakta aŋalataġiŋiaġa. Uiniġkumi allamik aŋunmik allatuqtauniaŋitchuq. ⁴ Tainnatuttauq iivvisiŋun inmiuq, aniqatiit. Christ tuqumman, tuqumatigiruatun piŋagiksi, aasii paŋmapak aglausimaruat pitqurat aŋalanġaġaasi. Paŋmapak tuvaaqasiutirusi allamun, sunauvva Christ-mun aŋipkaŋakkaŋanun God-im tuqqunmiŋ. Tavraasii iŋuuruksraurusi iviġaamalugu God. ⁵ Iŋuusuŋaŋapta kamagivlugu piġuun, piġuksisuguunġarugut, aasii God-im pitquranġa iġitchuġipkaŋluta piġuusiqtutilaaptiŋnik.

^o 6.21-22 Pr 12.28.

Taavrumaasii pigiiitchuam tatavsqaupaḡayaḡaatigut isuitchuamun. ⁶Aglaan paḡmapak pitqurat aḡalanḡaiḡagaatigut. Tuqummatun piḡarugut tamatkunuja aḡalatigisuukkaptiḡnun, aḡalataḡitquvluta Ilitqusigiksuamun, iḡuulutaasii nutauruamik iḡuutchimik, aḡalanḡisaḡannik utuḡqauruat aglausimaruat pitqurat.

Pitqurallu Piḡuullu

⁷Uqallakkumiḡaqpisa pitquranun piḡuksipkaḡuuniḡuta? Tainna uqallaktuksraunipiaqtugut. Pitqurat anniḡsuḡaatigut ilitchuḡipkaḡluta piḡuutim suutilaḡanik. Nalunayaqtuja kaviuḡniḡ piḡuutautilaḡanik pitqurat uqallaḡaitpata, “Kaviuḡnaḡ.”^p ⁸Iitchuḡikama pitqurani kaviuḡniḡmik, piḡuutim kipigḡniḡitkaḡsiḡaḡaḡa qanusipayaanun pigiiitchuanun. Iḡuun nalugumigich God-im pitquraḡi, nalummiuḡ suutilaḡanik piḡuun. ⁹Qaḡaḡavlugu iḡuunnamni nalunḡaluaqtuja God-im pitquraḡiḡiḡ. Taimani piḡuutaḡimatuḡ inḡaluaqtuḡ uvamnun. Aasii iḡitchuḡikapkich pitqurat iḡitchuḡimmiḡaḡa piḡuksinḡatilaamnik. Tavra tatavsaaḡsraḡuḡaruḡa isuitchuamun. ¹⁰Taapḡua pitqurat iḡuuliḡiḡitkuḡsraḡaluaḡ uvamnik, iḡitchuḡipkaḡsiḡiḡaḡaḡa pasirautilaamnik tatavsqaḡuymiḡaḡsivḡuḡa isuitchuamun. ¹¹Qanuḡ iḡitchuḡiḡaruḡa piḡuksinḡatilaamnik iḡitchuḡipḡauraḡapkich God-im pitquraḡi. Niḡiḡkkaḡuḡaḡuḡaḡa iḡuḡutinnḡaḡiḡaḡsugaluḡa pitquratigun, sagluḡiraḡaruḡa, aasii piḡuutikun tatavsaaḡsraḡuḡuḡa isuitchuamun. ¹²Tavra God-im pitquraḡi qaiḡaḡi Moses-kun piḡuutaitchut nalaunḡarullu nakuurullu. ¹³God-im pitquraḡisa nakuuruat pasiraḡsraḡuḡavaḡaḡa tatavsqaḡauruksraḡuḡuḡa isuitchuamun? Naagḡaḡiḡaḡaḡa. Uvaḡa piḡuunma pasiraḡpkaḡaḡaḡa. Iitchuḡipḡauraḡama God-im nakuuruanik pitquraḡiḡiḡ, iḡitchuḡimmiḡaḡa qanutun piḡuusiḡiriḡpaurautilaamnik.

Maḡuk Irrutchik Iḡuḡmi

¹⁴Pitqurat nakuurut. Pasiraḡsraunitchut pitqurat, aglaan uvaḡa kamaḡilaiḡiḡiḡitka piḡukpaiḡuḡa. ¹⁵Kaḡiḡsiḡiḡuitchuḡaunniḡ uvamnik, qanuḡ uvva pisukkaluaḡaḡtuḡa sumik nalaunḡaruamik, piḡaitchuḡa. Pianigagigiga pisunḡitkaluaḡkaḡa naḡḡuḡikkaḡalu. ¹⁶Tavraasii pisuuniḡama pitqurat pitquraḡisaḡiḡiḡiḡ, uvaḡalu piyumaḡitkaluaḡkamnik, piḡaḡiḡiḡitkiga pitqurat nakuutilaḡat. ¹⁷Nutauruam iḡuutchima pipkaḡtaḡitkai sut naḡḡuḡikkatka. Aglaan piḡuksisuguruam iḡuutchima pipkaḡtaḡaḡaḡa naḡḡuḡikkamnik. ¹⁸Iḡisimaruḡa piḡuksisuguruḡaḡ iḡuusiḡikkaḡa nakuunipiaqtuḡ. Nakuurualiḡisugluḡtuḡaunniḡ suaḡḡataitchuḡa nakuurualiḡiyumiḡaḡluḡa. ¹⁹Qanuḡ piḡaitkiga nakuurualiḡiḡiyumakkaḡa, aglaan pivḡugu pigiiitchuaḡ pisunḡitkaluaḡkaḡa. ²⁰Tavra pisuuniḡupku pisunḡitkaluaḡkaḡa, nutauruam iḡuutchima pipkaḡtaḡitkaa, aglaan piḡuksisuguruam iḡuutchima. ²¹Tainnasuḡaiḡiḡaḡaḡa pisuuruḡ, nakuurualiḡisukkaluaḡama piḡaitkiga, aglaan pigiiitchualiqiruḡa. ²²Nutauruami iḡuutchimḡi, nakuḡiḡaluaḡitka God-im pitquraḡi, ²³aglaan iḡisimaruḡa uvamni ittuḡ alla suaḡḡan aḡuyaktuḡaḡ pitchaiḡiraḡnikḡuni uvamnik nakuurualiḡitchaiḡivḡuḡa, kivḡaupkaḡluḡa piḡuutimnun. ²⁴Qanutun uvaḡa quviasuḡisigivik? Kia atangiḡsinniaḡpaḡa piḡuksisuguruamiḡ iḡuutchimḡiḡ? ²⁵Quyyavigigiga God atangiḡsinmaḡa Jesus Christ-kun Ataniptigun. Tavraasii nutauruami iḡuutchimḡi kamagiḡsukkitka God-im pitquraḡi, aglaan piḡuksisuguruam iḡuutchima piḡuksipkaḡuḡaḡa.

Iḡuusiḡ Aḡalatiḡuni Ilitqusigiksuamun

8 ¹Tavra paḡmapak suksraunḡiḡsuuyumiḡaitchut tamatkua atausiḡḡuḡatauruat Christ Jesus-mun. ²Qanuḡ atausiḡḡuḡatigikaptigu Christ, Ilitqusigiksuam

^p 7.7 Ex 20.17; Dt 5.21. ^q 7.11 Gn 3.13. ^r 7.15 Ga 5.17.

aitchunagaatigut nutauruamik iñuutchimik, atangiqsitluta piluunmiñ tavaunmillu isuitchuamun. ³God-im pijagaa pitqurat qaisauruat Moses-kun piyumiñaisaḡat. Pitqurat iñuk suoramikunnii nalaunḡasiyumiñaiñḡagaat, qanuq piluusiḡirauvluni kamagilaitkai pitqurat. Aglaan God-im tilinḡagaa Iḡñini timiḡaḡlugu iñuutquvlugu uvaptiktun, piluksinḡaitchuq-aglaan. God-im Iḡñinḡan akilḡinḡagai piluutivut, aasii taamna pikamiuḡ, suanḡatainḡagaa piluun aḡalatchiyumiñaiḡlugu uvaptiḡnik. ⁴Tavraasii paḡmapak kamagiyumiñḡivut God-im pitquraḡi, siviutilaanḡatun Ilitqusiḡiksuamun aḡalatinnipta, aḡalatinḡaiḡluta piluksisuguuruanun iñuutchivsiḡnun. ⁵Iñuich aḡalatittuat piluksisuguuruanun iñuutchimḡnun, iñuusuurut iviḡagniaqsitñḡaḡlutij inmiḡnun, aglaalli iñuich aḡalatittuat Ilitqusiḡiksuamun, iñuusuurut iviḡagniaḡlugu Ilitqusiḡiksuaq. ⁶Iñuich iñuusiḡaḡtuitñḡamiḡ kamagivlughich piluktuat kipigniḡutitij, tuquuksraurut. Aglaan iñuich kamaksriḡaḡtuat qanuq Ilitqusiḡiksuam pitqutiḡiñik, piḡaḡtut iñuggunmik tutqiuḡmigli. ⁷Iñuk kamaksriḡaḡtuat qanuq piluksisuguuruam iñuutchimi kipigniḡutitijñik, uumikḡisuuḡ God-mik. Taavruma iñuum kamagijitkai God-im pitquraḡi. Kamagiyumiñaiḡiaḡai. ⁸Kialiqaa tainna iñuusiḡaḡtuam God iviḡakkumiñaitkaa.

⁹Aglaan ilvsi aḡalatinḡitchusi piluksisuguuruanun iñuutchivsiññun. Ilitqusiḡiksuaḡa God-im iñuupiaḡpan ilvsiññi, aḡalataḡiḡaasi Ilitqusiḡiksuam. Kiñaliḡaa piḡaḡitchuḡaḡ Ilitqusiḡiksuaḡanik Christ, Christ-gum piḡinḡitkaa. ¹⁰Tavra Christ ilvsiññitpan, ilitqutchisi iñuuniaḡtut qanuq nalaunḡasipkaḡtaunḡarusi, timisi tuḡḡaluaḡpataunnii pisigilugu piluun. ¹¹Tavra Ilitqusiḡiksuaḡa God-im iñuukpan ilvsiññi, aḡipkaiḡaruḡaḡ Jesus-mik tuḡqunmiñ, taavruma aḡipkairuam Christ Jesus-mik tuḡqunmiñ, iñuggusiḡñiḡmiḡai tuḡullaruḡ timisi, taavrumuuna-suli Ilitqusiḡisuamiḡun iñuuruakun ilvsiññi.⁵

¹²Tavra aniḡatiit, iñuuruksraunḡipiaḡtugut kamagilughich piluksisuguuruat iñuutchivut. ¹³Iñuugvsi kamagilughich piluksisuguuruat iñuutchisi, tavaḡsaḡtauniaḡtusi isuitchuamun. Aglaan Ilitqusiḡiksuakun nutḡaḡtitkuvsiḡigichiḡ pigiitchuḡaḡ pilḡutchisi, iñuuniaḡtusi isuitchuamun. ¹⁴Qanuq iluḡaḡmiḡ iñuich aḡalattittuat Ilitqusiḡiksuamun miḡḡiḡtuurut God-mun. ¹⁵Ilitqusiḡiksuam aitchuusiavsi ilisimapaḡaḡaasi tiḡuḡaḡtauvlusi miḡḡiḡtuḡitilaavsiññik God-mun, sivuuḡḡataiḡlusiḡluta tavaḡsausiksramun isuitchuamik. Tavraasii tuḡḡuḡumiñḡiḡkput God Aapaḡlugu.⁶ ¹⁶Tavra Ilitqusiḡiksuam ilitchuḡipkaḡaatigut nalupḡinaḡlugu miḡḡiḡtuḡitilaaptiḡnik God-mun,⁷ ¹⁷aasii God-im miḡḡiḡtuḡiniḡmatigut, kiḡuvaannaḡtaḡiniḡaatigut. Kiḡuvaannaḡatauyumiñḡasirugut Christ-mun, aasii ilaḡiutiḡiaḡtugut kamanaunmun piḡatigilugu Christ, naḡliksaḡtuagugupta ilaa pisigilugu.

Kamanaun Piyumaḡtuḡaḡ

¹⁸Isumalaḡutigiḡkapiḡ kamagilughich naḡliksaḡutivut suunḡitchut nalliḡaḡgutaḡaḡmiḡ iñuusiḡlutaḡun piḡiniakkaptiḡnun ḡilaḡmi. ¹⁹Sut savaanḡi God-im utaqḡirut niḡiupiḡaḡaḡlutij piviksramun God-im salapḡiqpagich miḡḡiḡtuni. ²⁰Qanuq tamatkua sut God-im savaanḡi iḡliḡitchut ilaan sivunniutiḡaḡaḡun. Aasii ilijich pasiraksraunḡiñmiut tainnainḡiḡatigun. God-im tainnaiḡipkaḡaḡai Adam piluksimman.⁸ ²¹Tavra tamatkua God-im savaanḡi atangiḡsitauniaḡmiut aḡalatchisaaniñ tuḡqutim agḡutivlu, piḡatauyumiñḡasilughich quvianaḡtuamun atangiḡsirrunmun piḡatigilughich miḡḡiḡtuḡi God-im. ²²Ilisimagivut supayaḡt God-im savaanḡi naḡliksaḡatigiḡksut atqunaḡ aḡnatun aulayyautikkaḡatun. ²³Kisimij sut

⁵8.11 1 Co 3.16. ⁶8.15 Mk 14.36; Ga 4.6. ⁷8.15-17 Ga 4.5-7. ⁸8.15-17 Ga 4.5-7. ⁹8.20 Gn 3.17-19.

savaaguruat nagliksaaqpañtichut aglaan uvagullu. Piqaǵaluañpata Iltqusigiksuamik ilitchuǵipkaiñlaruamik quviasugniksraptiñnik qilañmi, nagliksaaqpañmiugut utaqqivlugu God-mun miqñituliutiniksraqpup qilañmi, timivut añipkaqtaukpata.^x

²⁴Taamna niǵiugisañagikput annaurrauganikapta. Niǵiuguurugut sunik taññiñaitchuanik. Iñuk niǵiuyuitchuq sumik taññianijañruamik. ²⁵Tavra niǵiuktugut-suli quviasuusiaksrautiptiñnik taññianijañtichuanamik, aasii qiniuiǵluta taññiqsiagigikput.

²⁶Tainnatun Iltqusigiksuam ikayuǵaatigut suañaiñiraǵikapta. Qanuq ilisimañtichugut añaayyuniǵmik añaayyusiksraptiktun. Iltqusigiksuam qiniñuaqtuutigaatigut iqtuagutiqaǵluni uqautigianignaitchuanik uqalugilugich.

²⁷Suli God, ilisimaruuaq uummatiniñnik iñuich, ilisimaruq qanuq Iltqusigiksuam uqaqtılaañanik qiniñuaqtuutimmigaich ilaaguaqtauruat God-mun, tuvraqlugu pisuutaa God-im.

²⁸Ilisimarugut supayaat piruat uvaptiñnun savaqatigiiksilaañannik anniqsuqaǵlugich tamatkua pivuuttaqsriruut God-mik, ququaqtauruat tuvraqlugu God-im sivunniutaa. ²⁹Qanuq ilaan ilisimañagai iñuñni aullaqisaamiñ-qañ, suli taimani sivunniñaruq Iǵniǵmisun iliniñagnivlugich, ilaan Iǵniñi qaukñiititquvlugu akunǵanni iñugiaktuat aniqatigiich.^y ³⁰Tavra tamatkua sivunniñakkani taimani Iǵniǵmisun iliniñagnivlugich, ilaan quqanañgai, aasii tamatkua ququakkani ilaan nalaunjañagai, aasii nalaunjañsipaqaqtauruat, ilaan-suli kamañsipaqaǵlugich.

God-im Piviuuttaqutaa Christ Jesus-kun

³¹Tamatkua tainnainniǵmata, uqallautiksraqaqtugut inna. God-im ilaalliqsimammattigut, akilliitichugut sivuugagiraksraptiñnik. ³²God-im aitchuutigiymañagaa ilaan nanmiñiq Iǵniñi tuqquutitquvluta. Tavraasii nalupqinaipiaǵataqtuamik aitchuiniñiaqtuq uvaptiñnun, iluqaiñnik pigiraksraǵikkaptiñnik, aitchuimmatun-suli Iǵniǵmiñnik uvaptiñnun. ³³Aasiisuli iñuitchuq uqallakkumiñiaqtuamik God-im iñuksraqtaagikkañatigut pasiraksrauniñluta, qanuq ilaan nalaunjañsijañaatigut. ³⁴Kialiqaa-suli suksraunǵiqsaupkaǵumiñ aitchuutigut, qanuq Christ Jesus tuqquutiñagaañatigut, aasiisuli añipkaqtaunaruq tuqqunmiñ, aasii ittuq God-im taliqpiata tuñani qiniñuaqtuutivluta. ³⁵Sumik piitchuq piyumiñiaqtuamik uvaptiñnun piiqsitchumiñagluta Christ piviuuttaqutaaniñ. Iñuñliuqtitaugaluagupta piigumiñaitkaatigut, kiiqsuugutitugaluagupta, piaqfuktaqsigaluagupta, kaaksiugaluagupta, naaggaunnii annuǵaaqsauñsiigaluagupta, navianniugaluaguptaunnii, naagga tuqutaugaluagupta. ³⁶Tamatkua nalautitichuurut iñuutchivsiñni aglausimaruatun Bible-ni inna,

“Iñvich pisigivlutin, ataramik anayanniutuaqtugut tuqutauniksraptigun.

Isumakkusiaqaqtugut innaisun utaqqiruutun tuqutauniksrapiñnun.”^z

³⁷Tamatkunañña iluqaiñniñ akimapqaurañtichugut Christ-kun piviuuttaqsriruakun uvaptiñnik. ³⁸Qanuq nalupqisuñtichuñña supayaam piigumiñaitkaatigut God-im piviuuttaqutaaniñ, tuqugaluagupta, iñuugaluagupta, isagulikkaluatunnii, ilitqusiqfukkaluatunnii, naagga sut pañmapak piruat uvaptiñnun, sullu piyumaatuuqut uvaptiñnun, ataniñnaqtikkaluallu. ³⁹Sullu qairuat pamañña, naaggaunnii qairuat samañña, naagga supayaam God-im savaañata piigumiñaitkaatigut God-im piviuuttaqutaaniñ, qanuq atausiñnuqatiginagikput Christ Jesus Ataniqput.

God-lu Iñuksraqtaañilu

9 ¹Atausiñnuqataunjavluñña Christ-mun sagluñtichuñña, aglaan uqaqtuñña ilmun ittuamik. Iltqusigiksuavlu nalupqisuktinñitkaañña ilmun uqaqtılaamnuk

^x 8.23 2 Co 5.2-4. ^y 8.29 2 Co 3.18; Ga 4.19; Phil 3.10. ^z 8.36 Ps 44.22.

piksrqaatagaingagai anijainjaisaunnii inuutquvulgich qilanjmi. ²⁴Taapkuagurugut inuich uvva uvagut, God-im ququanjakkani, Jew-niñ kisan pijaitchut aglaan Jew-gunjitchuanilju. ²⁵Taamna ilumun ittuq aglausimaruatun Hosea-mi, God-im uqallautaa inna,

“Tamatkua inuginjtkaluajaratka taiñiağitka uvaña inumnik, suli tamatkua piqpagiraiñjaruat taiñiağitka uvaña piqpagiramnik.ⁱ

²⁶Suli taavrumani inimi uqallausiaqağviginjakkannani, Inuginjtkivsi, ilisimanaqsiniąqtut miqłiqtuğitilaąnat inuuruamun God-mun.”^j

²⁷Suli Isaiah nipatusivluni uqanjammuiq sivuniğivulgich Israel-guruat, “Iğñinj Israel inuğiağtilaaqağluqtutunnii qavianağatun siñaata tağium, inukisuurat annaurrauniaqtut.”^k ²⁸Qanuq Atangum tatavsagnağai nunam inuñi suamaruamik kayumiktuamiglu suksraunqumnik. ²⁹Isaiah-suli uqallavsaañjaruq, “Atangata isağulisalaich ilakutchnisuaqpatigut inuñauranik, kinuyumiñajaluaqtugut Sodom-tun Gomorrah-tullu.”^l

Israel-guruallu Tusaayugaağiksuağlu

³⁰Sumik tamatkua iluqağmij sivuniqaqpat? Sivuniqaqtut Jew-gunjitchuat nalaunjasiniąatanjitchuat God-im pitquranjigun, nalaunjasipkaqtañjarut pisigivlugu ukpiğutaat. ³¹Sivuniqağmiiuq-suli Israel-guruat, nalaunjasiniąatanjarut tuvraqługich God-im pitquranj qaisanj Moses-mun, aasii nalaunjasipkaqtañjaitchut. ³²Nalaunjasipkaqtañjaitchut qanuq nalaunjasiniąatakłutinj kamagilugich pitqurat, ukpiğigaluagnagu Christ. Aasii ukpiñiññamij putukkiñmatun pijarut putukkisaunmun uyağañmun. ³³Taamna aglausimaruq Bible-ni inna, “Uvva Zion-mun iligiga uyağak inuich puukaqtautiksrañat, uyağak puukaqtaqtitchiruksraq ilinjñnik. Aasii inuk ukpiqtuaq Christ-mun, uyağaktun ittuamun, nunuuraliğumiñaiąiaqtuq.”^m

10 ¹Aniqatiit, uummatimniñ kipigñiupağataqtuñja añaayuruñalu God-mun, añaayutivulgich Jew-guruat aniqatiitka annaurrautquvulgich. ²İlisimaruña kipigñiuqłutinj savautigaat God, aglaan tuvranjtkaat God-im uqautaa inmiñnun. ³Qanuq naluvlutinj God-mun inuich nalaunjasipkağuułilaąnat ukpiğutaatigun, inmiñnik nalaunjasiniąatanjarut sivuğaaani God-im. Tavraasii nalaunjasipkaqtinjaitchut God-mun. ⁴Inupayaq ukpiqtuaq Christ-mun nalaunjasiniąatanjaruq inmiñnik kamaksriñiğmijun God-im pitquranjñik aitchuutañjaruanik Moses-kun. Nalaunjasipkaqtañjaruq ukpiqami Christ-mun.

Inupayaat Annaurrauyumiñaqut

⁵Moses ağlanjaruq, inuğguuq nalaunjasipkaqtauniąumi pitquratigun, ilaan kamagipiiallagaksrağigai ataramik iluqaqpiuranjisa God-im pitquranj.ⁿ ⁶Aglaalli nalaunjasiniñkun uqallaun ukpiğutikuaqtuaq inna ittuq. Isumaruksraunjitchutin mayuqtuksraunasugalutin qilanjmun atqautiyaqtuğlugu Christ qilanjmiñ,^o ⁷at qaqtuksrauniłutillu tuqñjaruat inaannun anjpkagağlugu Christ tuqqunmiñ. ⁸Uqaluk nalaunjasiniñkun ukpiğutikuaqtuaq alğaqsruutigigikput. Taamna uqaluk kanjqsinaqtuq, ilisimalluatağiksi, uvva inna ittuq, ⁹quliaqtuağiguvsiunğ allanun Jesus Atanguniługu, suli ukpiğilugu uummativsiñiñiñ God-mun anjpkanañlugu tuqqunmiñ, annaurrauniaqtusi. ¹⁰Qanuq inuk ukpiğuuruq uummanmiñiñ aasii nalaunjasirauvluni sivuğaaani God-im, suli quliaqtuağutivulgich allat ukpiğilikkağmiñiñ aasii annaurrauvluni. ¹¹Bible uqaqtut, “Kiñaliqaa ukpiqtuaq Christ-mun, nunuuraliğumiñaiąiaqtuq.”^p ¹²Jew-guruaglu Jew-gunjitchuağlu

ⁱ 9.25 Ho 2.23. / ^j 9.26 Ho 1.10. ^k 9.27-28 Is 10.22-23. ^l 9.29 Is 1.9. ^m 9.33 Is 28.16. ⁿ 10.5 Lv 18.5. ^o 10.6-8 Dt 30.12-14. ^p 10.11 Is 28.16.

allagiinitchuk, atausiq Ataniq atanguruq iluqaiññun, suli aitchuiruq sugaliñiñik annautim iluqaiññun ququularuanun inmiñun añaayyuvlutij. ¹³ Qanuq “Iñupayaaq ququularuaq añaayyuvluni Ataniğmun, annaurrauniaqtuq.”^q

¹⁴ Iñuich aglaan ququulayumiñaitchut Ataniğmun ukpiliñaitkumiñ ilaanun. Suli ukpigumiñaiñmiut tusaayugaañaitkumiñ ilaanik. Tusaayugaagumiñaiñmiut alğaqsruiailłutij. ¹⁵ Alğaqsruiirit alğaqsruiyumiñaiñmiut tilirañjisuagumiñ. Alğaqsruiiritigun uqaluk aglausimaruq Bible-ni inna, “Qanutun aliugnaqtigirur alğaqsruiirit kukiļunñij at alğaqsruiitigivlugu tusaayugaagiksuaq.”^r ¹⁶ Aglaan tamatkigłutij akuqtunaitkaat tusaayugaagiksuaq. Inna Isaiiah uqallañjaruq, “Ataniiq, ukpigivigruañaitkaat alğaqsruiitiga ilimiñnun.”^s ¹⁷ Tavra iñuich ukpiliğuurut Christ-mun tusaayugaagamiñ alğaqsruiitigun Christ-kun.

¹⁸ Aglaan apiqsiruna, tusaañailgataqpat? Iłumun tusaañjarut, qanuq “Tusaayugaagiksuaq tikiurrañjarut nunamun iluqaiññun, suli iluqaiññun nunam iñunñiñun.”^t ¹⁹ Apiqsirivsaqtuna, Israel-guruat kanjicsiñaitparur tusaayugaagiksuaq Christ-kun? Kanjicsiñagaluaqtut. Qanuq Moses uqallañjaruq Bible-ni God inna uqallañnivlugu, “Annautiniagitka allat iñuich pigiñisatka, aasii ilivsi siññaliqsillusi. Annautiniagitka allat kanjicsiñaitchuat, aasii ilivsi qinnaiłusi.”^u ²⁰ Isaiiah-suli taluqsrasunağnani uqallañjaruq, inna God uqallañnivlugu, “Iñuich ilisimaniugañitchuat ilitchuğiñagaanna. Apiqsruqtuutiqañitchuanun uvamnik, ilaiññun ilitchuğipkanaruq.”^v ²¹ Israel-guruat God-im uqallausiğijagai inna, “Ataramik isaaqsimagaluagikka tallika qaitquyummiiğugich kamaksriłaitchuat qapiğnaqsruqtuallu iñuich.”^w

God-im Nagligigai Israel-guruat

11 ¹ Apiqsiruna inna, God-im pisunğijavagich iñunñi? Naaggapiagataq. Uvanaptauq uvva Paul Israel-gummiuna, kiñunğuvluna Abraham-mun, ilaunvuna manñuqaqtuanun Benjamin-mik.^x ² God-im pisunñaitkai iñunñi iñuksraqtaani aullaqisaamiñ-qana. Bible-ni uqaluich ilisimaguvsigik qanuq Elijah-mun uqautiñatilaña God, ilisimarusi ilaan uqallautiñagaa God, pasivlughich Israel-guruat uqallakłuni,^y ³ “Ataniiq, tuqunñagaich uqaqtitin kisiññuqłuna, siquminñagaich iñuich ikipkaivikañich añaayyukamiñ ilinñun, aasiuvva uvaña kisiññuqtauruña, iñuktağiniaqsammigaanna.”^z ⁴ Tavra God-im kiñunagaa, “Kisiññunaitchutin. Piqaqtuna 7,000-nik iñunñik putinñaisamnik añaayyulutij Baal-mun.”^{aa} ⁵ Tavraptauq pañmapak, iñunñaitchuanik Israel-guruat iñuqag-miuq God-im piksraqtaañiñik ukpivlughich, qanuq nagliktuutiqaqaqluni. ⁶ Tavra annaurrauniğmata God-im nagliktuutiqañagun, annaurrauniñiñiqsut kamaginilughich God-im pitqurani. Annaurrauniqpata kamaksriñiğmikkun pitquranik piññayaqtuq annaurrauniksramik nagliktuutiqaqun.

⁷ Pañmapak uvva inna sut ittut. Iñunñiğniqsrat Israel-guruat paññaitkaat annaun ivakkaqtij pitquratigun. Aglaan God-im iñuksraqtaañisa paññagaat annaun. Iñunñiñu kanjicsipkallaiqsitañjarut. ⁸ Taamna nalaunñaruq aglausimaruatun Bible-ni, “God-im makautañaaqsipkanagai, tainnaqlutij taiguağaluqamisigik God-im uqaluñi, kanjicsiñaitkaich. Tusaagaluagmikamiñ Christ-kun, ukpiliñaiñmiut. Tainnasunaiññaq-aasii ittut pañmapañmun-aglaan.”^{ab} ⁹ David-suli uqallañammiiq Bible-ni inna, “Niqliuatañisa allallu quviasağusianñisa sagluqilisigik isumallasilughich nalaunñaniłutij inmiñni God-mullu. Nalaunñaruamik tatavsqañjarut killuğmik isumağniğmikkun.”^b

^q 10.13 JI 2.32. ^r 10.15 Is 52.7. ^s 10.16 Is 53.1. ^t 10.18 Ps 19.4. ^u 10.19 Dt 32.21. ^v 10.20 Is 65.1.

^w 10.21 Is 65.2. ^x 11.1 Phil 3.5. ^y 11.2-3 I K 19.10,14. ^z 11.4 I K 19.18. ^{aa} 11.8 Dt 29.4; Is 29.10.

^b 11.9-10 Ps 69.22-23.

¹⁰ Kanjqsillaigutilich ayaunaruat tautuksilainmatun.

Nagliksaagutigitilisigik piluutitij inuktun nanmaktuatun, uqumaitchuanik puunasivlutij.”

¹¹ Aasiuvva apiqsrirunja uumiņa apiqqunmik, Israel-guruat pisunijnmarruj Christ, taamna sivuniqapqa God-mun pisunigignilugich Israel-guruat isuitchuamun? Naaggapiagataq. Pisunigiqsaunaitchut isuitchuamik. Aglaan pisunijnmarruj Christ, Jew-gunjtchuat annaurrauyugaqtut, Israel-guruat siņņaligļutij annaurrauyumaliquvlugich. ¹² Tavra Jew-guruat ukpiņairruataat anniqsuinjamman annaunmik nunam inunijnun, suli inuqsraņņat qağğirriņjamman anniqsuinņjanik annautim Jew-gunjtchuanun, qanutuļhaaq anjtiginiaqtut anniqsusiaksrat taimanigu Jew-guruat ukpiliqpatali Christ-mun.

Jew-gunjtchuat Annaurrauyumiņaqtut

¹³ Paņmapagli Jew-gunjtchuasii uqautiniağvsi. God-im tilinjagaņa alğaqsrutquvlunja Jew-gunjtchuanun aasii taamna katchunairrutigigiga God-mun tilinjaniga alğaqsrutquvlunja, ¹⁴ tamatkua Jew-guqatitka siņņaligļutij ilaņich-unnii annaurrautquvlugich. ¹⁵ Pisunjirrusiaņat God-miņ sivuniqanjanigman nunam inunijnun ilauraaliugunmik God-mun, qanutuļhaaq anjtiginiaqtuq quviasuun akuqtuqtaukpata. Aliuğnaqtiginiaqtuq inuktun anjpkaktauruatun tuqqunmiņ.

¹⁶ Uvva urriqan. Jew-guruat nutauruanik palauvaksranik pikamiņ, punnilivium igaņa atausiq aitchuutiguuugaat God-mun, tasammaasii tainna pikamiņ akutaq iluqaan ilaaguagmatun piğaat God-mun. Tainnatun Abraham punnilivium igaņatun ittuq, aasii iluqağmiņ kiņuniņi iluqaatun akutatun. Abraham God-im inuginiğmagu, tainnatun kiņuniņi God-im inuginiğmagi. Tainnainmiuq napaaqtuq. Maņņa napaaqtum nakuukpan, tasamma qisiqsiutiņi nakuummiut. ¹⁷ Israel-guruat qisiqsiutiņisun napaaqtum olive-nik naurisuuruam ittuq. Ilaņich kipiraunjarut ukpiņiļutij. Aasii Jew-gunjtchuasii, qisiqsiutiņisun taavanigruiņņaq nauruam napaaqtum, ittusi maņuktatun qisiqsiutun inaanun kipiraunjarut inanjquvlugich. Iliviasii aitchuusiaqaqtusi quviasağusianik God-im unniqsuqłiisiņiņik Abraham-mun miqłiqtuņiņullu. ¹⁸ Uqavigaagutiginagu inanjğniņiņiqsi Jew-guruani. Itqumasiaņ napaaqtum maņņuatun injtchusi, aglaan qisiqsiutiļhiņat. Nappataunjtchusi napaaqtumun, aglaan napaaqtum nayummigaasi.

¹⁹ Uqallagniağugnaqtusi inna, taipkua qisiqsiutit naviktaunjanisut illiqsaqlunja, nakuupayaņņugugnağniqsunja. ²⁰ Qaunagisitchi. Itqumasigik taipkua qisiqsiutit, Jew-guruat, naviktaunjarut ukpiğutaiļutij, aasii ilivsi ittusi ukpiğutiqaqlusi. Kamasaağnasi aglaan qiksirsrautiqağitchi God-mun. ²¹ Qanuq God-im kipijaqpagich nutim qisiqsiutit, sivuniqaquat Jew-guruani, qaunagisitchi ilaanni kipiviagmigaasi, Jew-gunjtchuasii. ²² Tamatkua ilisimapkagumiņağaatigut God-im nagliktautilaņjanik, nalaunjaruakullu tatavsaiļatilaņjanik. Nalaunjaruakun tatavsaqługich ukpiņjtchuat Christ-mun, aglaan nagliktuqlusi ilivsi, ukpiqsimaagurağniatuagvsi ilaanun. Tainna piņisuağvsi, kipirauniağmisi. ²³ Jew-kkaluat-unnii sivunmuunjaiqpata ukpiņairrunmiņi maņuktatutqiljarut napaaqtumun qanuq God suarņjatiqaqtuq maņutqikkumiņaqlugich napaaqtumun. ²⁴ Tavra ilivsi Jew-gunjtchuasii qisiqsiutitun ittusi kivratun taavanigruiņņaq naurumiņ olive napaaqtumiņ, aasii maņuktaturatun olive napaaqtumun inuum qaunagikkaņanun. Paņmapak inuursi maņuktaturatun napaaqtuğiksuamun, uniuqlugu nutim pilğusiq, qisiqsiutigipiağatanjtikaluaqtillusi napaaqtuğiksuamun. Tainna piraunjağvsi nutim qisiqsiutauņitkaluaqtillusi, qanutuļhaaq God-im maņutqikkumiņaqtigivagich nutim qisiqsiutiņi nakuuruamun olive napaaqtumun, Jew-guruat, Abraham kiņuniņi.

God-im Nagligigai Inupayaat

²⁵ Aniqatiit, kanjqsitqugivsi uumiņa sivuani kanjqsiniņiņaruamik, kamasaaqunjļusi isumatuniļusi. Inugialhamaaqtuat Jews paņmapak

akuqtuaġinjtkaat tusaayugaagiksuaq, taamna igliġniaqtuq Jew-guñjtchuat ukpīgumaaqtuat Christ-mun naatitchiaġilugich. ²⁶Tavraasii iluqaġminj Israel-guruat annaurrauniaqtut aglausimaruatun Bible-ni inna,

“Annaurri qaiñiaqtuq Zion-miñ aasii piġlugu god-iliqinjññiq iluqaiññun Jacob kijuninjññiñ.^c

²⁷Tavra piġupkich piġuutinjich taññiġñaġiga sivunniugutiga injiġaan taipkunuja iñunñun.”^d

²⁸Pañmapak iñugiagniqsrat Jew-guruat akilġiliqsugaat tusaayugaagiksuaq Christ-kun, tainnainman akilġiliqsugaat God. Aasii taamna anniqsuutauruq ilivsiññun Jew-guñjtchuanun qanuq God-im aitchuutiginjagai aitchuutini ilivsiññun Jew-guñjtchuanun. Aglaattauq Jew-guruat God-im piviuatagagai pisigivlugich unniqsuqñiisini Abraham-mun Isaac-mullu Jacob-mullu. ²⁹God-im aitchuikami aitchuutini suli ququaqamigich iñuich, anjuqsilaitchuq uqaluñmiñik aglaan taññiġuugai unniqsuqñiisini. ³⁰Qañjavlugu akilġiliqsuutinagaluatuasii God-mun, aasii Jew-guruat pisuñiñmatigik ilaan aitchuutini, God naglikrალინარუq ilivsiññik inañjutigivlusi Jew-guruanun. ³¹Pañmapak-aasii Jew-guruat akilġiliqsuutirut aglaan imma uvlut iġañanni iġañjutiniaqtut God-im nagliktuutaaniñ ilivsiññun. ³²Qanuq God-im qiniġai iñupayaat kamasuutaitchualivlugich, sunauvva naglikrალინარუq iñupayauranun.

God Nangaqtauli

³³Qanutun aliugnaqtigiruamik God-iqaqtugut. Qanutun aliugnaqtigirut ilaan isumattutaalu iġisimmataalu nagliktuutiqañalu. Qanuq lugu kialiqaa iñuum kañiqsiyumiñaitkaa God qanuq pimman summan tainna pisilañjanik, naagga qanuġluni iñuk kañiqsiyumiñaitchuq summan God-im sunik pisilañjiñik.^e

³⁴“Qanuq kiñaliqaa iġisimasiyumiñaitchuq God-im iġisimatilañjatun, suli kialiqaa iġayumiñaitkaa God-im kañiqsimmataa, qanuq God iġisimaruq supayaanik.^f

³⁵Aasiisuli kiñaliqaa aitchuiyumiñaitchuq God-mun paaqñiyumiñaqsisaglugu God inmiñun aquvatigun.”

³⁶Qanuq God-im kisimi supayaat savañagai. Supayaat ittut suaññataagun God-im. God-im savañaniġai kamañaqsiġiqtausukñuni. Nangaqtauli God isuitchuamun. Amen.^g

Iñuusiġ Savautivlugu God

12 ¹Tavra aniqatiit, God nagliktauniġman, qapinajsaagivsi aitchuutigitquvlugich timisi God-mun. Iñuich aitchuimmatun niġrutinik ikipkautiksranik God-mun, aasii tamatkua niġrutit payaappauruksraunjtchut akuqtuġnaġumiñagñiaġumij, tavraliasii qapinajsaagivsi aitchuutigitquvlugich timisi God-mun, iñuuruaniġ aitchuimmatun piġuutaitchuanik akuqtuġnaġumiñaqtuaniġ ilaanun. Tainnauvva pikavsi, añaayyuvigipiagixi God. ²Tuvrañnagich nunam iñunjisa piġgusiñjich. Aglaan isumasitchi nutauruanik isumanik iluqani iñuusiġsi allaññuġumauq. Tavra iġitchuġiniaqtusi nalupqinaġlugu suna God-mun pisuutigitilañjanik, suvlu nakuutilañjanik, akuqtuġnaġumiñaqtuamiglu God-mun, suli qanupiaġataq God-mun iñuutqutillaqsi.

³Alġaqsruiravluña tiliraña God-im uqallautigivsi uumiña. Nalliqsiunni piġuqtigñani naumasiluni, aglaan isummatigisitchi ilivsiññik nalaunñaruakun, isivġiġlugu nalaunñaruakun piġlakkaqsi, God-im aitchuutaa ukpiliqavsi Christ-mun. ⁴Tavra atautchim iñuum timaa iñugiaktuanik sulliñiaġmatun, aasii

^c 11.26 Is 59.20. ^d 11.27 Jr 31.33-34. ^e 11.33 Is 55.8-9. ^f 11.34 Job 15.8; Is 40.13; Jr 23.18; 1 Co 2.16.

^g 11.36 1 Co 8.6; Eph 4.6; Col 1.16.

akiliiruksraupiaqtusi taxes-nik kavammanun. Akiliusiqirit God-im kivgaigagai aasii savaaqtiŋ pigiññaŋaat.^o ⁷ Akiliisitchi iluqaiññun atanignaqusiraqtuanun qanutupayaaq piqauksraukpata. Akiliisitchi akiliutinik kavammanun suli akiliğlugich tax-iutit tauqsiquavsi sugauttanik. Qiksigitugich tamatkua qiksigitiraksrauruaq, suli isummatigilluatağlugich isummatigilluatağaksrauruaq.

Nalaunjaruakun İnuuniağniq Avamun

⁸ Akiiğnagu kiñapayaaq supayauramik. Piviuttaqutisitchi avamun, qanuq iñuk piviuttaqsirruaq siłallimiñik, kamaksripiallaktuq pitquranik. ⁹ Qanuq pitqurat qaisauruaq Moses-kun piraksrigaatigut inna. “Allatugnak, İnuagnaq, Tiglignak, Kaviugnak,” suli allallu pitqurat. Taap kua iluqaisa tapusimagai uuma pitquram, “Piviuttağiuŋ siłalliñ iliktun ililugu.”^p ¹⁰ Piviuttağikapku siłalliñ, pigiitchuamik pilaikiñ, tavra piviuttaqsirruam kamagipiallakkai pitqurat.

¹¹ Aasiisuli annaurraunikraq, Christ qilaŋmuutikipatigut, qalliğhaaqtuq paŋmapak ukpiqtuagaqqağniptiŋniñ. Tavra iñuuruksraurusi nalaunjaruakun, pisigilugu Christ qaiyasiñiŋa. Taamna ittuq itigviksarakun itiqtuatun siñignigmiñ. ¹² Unnuaq pilluaqsiruatun ittuq, qausağatauraqtuatun. Taamna pisigilugu, ağıulavut piłuusiqutauruaq pirağautchich, pirağautchisun ittuat taaqsimman, aasii piługu nalaunjaruaq, uvlumi pirağausisun. Irrusiqagıtchi aŋuyaktitun itqanaitchuatun aŋuyautigiyumavlugu nalaunjaruaq. ¹³ İnuulluataqta iñupayaanun tautukkumiñaqsilugu sunapayaaq pikkaqput nakuutilaŋanik. İmiŋasiŋaiğluta piallaŋaiğluta, allatuqtaŋaiğluta pitqurailaŋaiğluta, qanaağutiŋaiğluta killuqsraŋaiğluta. ¹⁴ Aglaan iñuusitchi tuvrapiağlugu iñuusigitqukkaŋa Atangum Jesus Christ. Sivunniugnasi pisuiqsitçuglugich pigiitçuat pisuguutisi.^q

İsviğniğnagu Aniqatin

14 ¹ Kiñaliqaa suañaitkaluaŋaŋaan ukpiğutaa, pağlasiuŋ aŋaayyuliquiruat kasimaniŋannun. Uqavaaqatigisuŋağnagich sunik ukpiğiraqagñiŋat.^r ² İñuich ilaŋich ukpiqtut niğilıanivlutin qanusilimaanik niqipianik. Allattauq iñuich suañaitçuat ukpiğunmiŋni isumaqaqtut God-mun akuqtuğniagnivlutin pisigilugich niqigikkatiŋ ukpiğunmiktuttauq, naurianik-aasii kisianik niqiqaqłutiŋ. ³ İñuich niğilıaruat qanusilimaanik niqinik isummatiginatiŋ nalauħhamaağasugalutiŋ nauriaħhiñanik niqiqaqłutaniñ. Aasiivsauq iñuich nauriaħhiñanik niqiqagumiŋ, uqallausiginagich qanusipayaanik niğilıaruat killuliqiniğlugich, qanuq God-im akuqtuŋammigai. ⁴ Kiñaliqaa nalaunjaruamik uqallakkumiñaitçhuq iñuum allam kivgaŋa killuliqinigiŋiŋ. İlaan nanmiñiq atangata nalaunjarualiniğaa naagga killuliqirualiniğaa. İsviğiqsiqagñiaqtuq Ataniğmik nalaunjarualilugu, qanuq God-im ikayuğniğaa nalaunjarualiqiyumiñaqsilugu.

⁵ İñuich ilaŋich isumaqaqtut uvlut nalunaiqsanich Jew-guruat, aŋaayyuniksrauvlugich nakuuħhaagnivlugich allaniñ uvluniñ. Allalli isumaqaqtut uvlupayaurat atinivlugich aŋaayyuvigiruni Ataniq. İñupayaaq piłi, nalupqisunaiğluni nalaunjarualiqitilaamiñik. ⁶ İñuich aŋaayyuruat Ataniğmun nalunaiqsauruani uvluni, aŋaayyurut nanğagukługu Ataniq. İñuich niğilıaruat qanusipayaanik niqinik, niğirut iviğagniaqługu Ataniq, qanuq quyyavigigaat God niqitiŋ quyyatigivlugich. Aasiivsauq iñuich niqiqaqłuat naurianik kisiŋiñniñik, niğimmiut iviğagniaqługu Ataniq, qanuq ilinisa quyyavigimmigaat God niqimikkun. ⁷ İnuuruksraunitchugut iviğagniaqsiññağluta uvaptiŋnun, suli

^o 13.6-7 Mt 22.21; Mk 12.17; Lk 20.25.

^p 13.9 a Ex 20.14; Dt 5.18. b Ex 20.13; Dt 5.17. c Ex 20.15; Dt 5.19. d Ex 20.17; Dt 5.21. e Lv 19.18.

^q 13.14 Eph 6.11-17. ^r 14.1-6 Col 2.16.

tuquyumiñaiñmiugut isumapianiaptiktun. ⁸ Iñuun̄pata iñuurugut ivigaguklugu Ataniq, sulit tuqugaluağmiguapta, tuquniağmiugut ilaan pisuutaagun. Tavraasii iñuugaluağupta naagga tuqugaluağupta, Atangum pigigaaatigut. ⁹ Taamna pisigivlugu Christ tuqunaruq sulit aniv̄luni tuqqunmiñ, ilaa Ataniğitquvluni uvaptiñnun iñuun̄pata tuquguptalu. ¹⁰ Uqalliaruksraun̄itchusi aniqatisi killukuagñilugich, aasiilivsauq ilivsi uqalliaruksraun̄iñmiasi nalauñhaağniłusit aniqatiivsiññiñ. Iluqata makittuksrauniaqtugut God-im isiv̄giivianun iñuñnik. ¹¹ Sivunigivlugu taamna aglausimaruq Bible-ni inna,

“Nalupqinailsilaan̄atun iñuutilaagma, uqallaktuq Ataniq,
iñupayaat punniaqtut sivuqqamnun, aasii iñupayaat
nangagnaigaan̄a God-auniłuna.”

¹² Tavra iluqapayaurapta uqağviginiağikput God qanuq piñatilaaptiñnik iñuun̄pata.

Piłuksipkağnagu Aniqatin

¹³ Tamatkua tainnainniğmata, tavraññaaglaan aniqatiivut uqausiğinağilavut killukuagtağniługich, aglaan qaunagiñhaaqta agvisausun̄iłluta aniqatipta piłuksiñiksrajanun. ¹⁴ Iłisimaruna ukpiğunmalu Ataniğmun Jesus-mun nalupqisuktin̄itkaan̄a, sumik piisilaan̄anik killuliqutauyumiñaqtuamik niğiruni niqipiamik. Aglaan iñuk isumagumi killuliqiniagaşugaluni niğiruksraun̄itchuq, qanuq killukuagutauniaqtuq ilaanun. ¹⁵ Niğiniğuvich aniqarvich isummatigikkañanik niğiraksraun̄iññiv̄lugu aasii isuman̄utçaklugu, pivittagağinağiñiğin̄ aniqatin. Suksraun̄iğniğagu aniqatin Christ tuqutiñakkañan̄a niğilutin isummatigikkañanik piğiitçhuaguvlugu. ¹⁶ Suna piññaagu iłuigtçhautiginiakkañan̄a aniqarvich, iłisimaluğin̄-unnii nalaun̄atilaan̄anik ilivich piğupku. ¹⁷ Qanuq naumaniqsraq ukpiqtuat an̄alatittuat God-mun, piraksrañat niğikkaptiguaniçhuq imikkaptigullu, aglaan iñuuluni nalaun̄jaruakun, piğilugu an̄uyautairrun, quviasuullu Ilitqusiğiksuaqun. ¹⁸ Iñuk savaurriruag Christ-mik iñuuvluni tainna, God-im iviğaumagigaa, iñuillu iviğaumagimmigaat.

¹⁹ Tavraasii pisa supayaamik an̄uyautaiññaqtuamik sivunmuktuu-tayumiñaqtuamiglu ukpiğunmun. ²⁰ Pisigiğiniğaglugu niğiłlaniq qanusipayaamik niqimik, maqunnagu God-im savaan̄a. Killuliqutaun̄iłluqtuq-unnii niğiniğ qanusipayaamik niqinik, killuliqutauruq allat piłuksipkağuvsigik niğikkavsigun. ²¹ Killukuaniaruq niqipiaqtuqtuni taan̄iqiruniłu sulit supayaakkaluamik piuni piłuksipkautauyumiñaqtuamik aniqatinun. ²² Qanusipayaamik ukpiğutiqağuvich niğiniğkun niqipianik, nalupqinağilugu piyumautin iviğaktilaan̄anik God, uqavaağutiğinağilugu avanmun. Quviasugli iñuk iłuigtçhan̄itçhuag inmiñnik sukun pikkağmigun. ²³ Aglaan iñuk niğiruaq niqipiamik isummatigillaan killukuagutauniv̄lugu, piłuksiruq, qanuq iñuun̄itçhuq tuvrağlugu ukpiğikkani. Qanuq sunapayaag piğuptigu ukpiğikkaqput nalautkaluağnagu piłuutauruq.

Iviğakkich Allat Iliñnuññañilaag

15 ¹ Tavra uvagut suan̄aruaguut ukpiğutiptiñni, qin̄uiğluta ikayugaksrağigivut tamatkua suan̄aitçhuat ukpiğunmiñni, iviğagnaqsiiññañiğluta uvaptiñnun. ² Atausiullaaluta iluqata iviğagnağlavut siłallivut anniqsuqsaglugich, suan̄asiyumaut ukpiğunmiñni. ³ Qanuq Christ inmiñun iviğagnaqsiiññañitçhuq. Aglausimaruq Bible-ni inna, “Iñuich uqamağluktatçhuat ilipkun, Aapaan̄, uqamağluktav̄giğinagaan̄a uvaññañhaaq.” ⁴ Iluqağmiñ aglausimaruat Bible-ni in̄ilgaan, aglaagurut iłisautisaqluta qin̄uirrunmik qapiñaisaaqlutalu, niğiuvluta

⁸ 14.10 2 Co 5.10. ⁹ 14.11 Is 45.23. ¹⁰ 15.3 Ps 69.9.

iñuggunmik isuitchuamik. ⁵ God-im qinuisitkaatigut quviasaaqłutalu. Aasii ilaan iñuupkağlisi aņuyautailłusi avanmun, nalaupiagługu Christ iñuutqutaa ilivsiññun. ⁶ Tainna iñuuguvsi, iluqasi atautchisun iñuktun nangagumiñağniagikisi God, Aapaņa Atanipta Jesus Christ.

Tusaayugaagiksuat Alğaqsruutaurut Jew-guņitchuanun

⁷ Taamna pisigilugu, pagłatisitchi avanmun, tainnatuttauq Christ pagłanagaasi, God nangausiaqaqvlugu. ⁸ Itqumasiuņ Christ kivgaliutinaruq Jew-guruanun, salapqigukługu God-im ukpiğnaqtilaana, sulı taņņiqsaqlugich unniqsuqlıisıt God-im unniqsuqlıisigıjakkarıch maņņıjıññun, ⁹ sulı Jew-guņitchuanun nangaqvluęu God naglıktuutaagun. Taamna aglausımaruq Bible-ni inna,

“Nangagnağikıpiñ akunganni Jew-guņitchuat, atuęluęalu nangautinik ilıjñun.”^v

¹⁰ Aglausımammiuq inna Bible-ni,

“Ilivsi Jew-guņitchuasii, quviasuqatigisigik iñuņi God-im.”^w

¹¹ Sulı aglausımammiuq,

“Nangaqsiuņ Ataniq, iluqasi Jew-guņitchuasii. Sulı iñupayaurat nangaglırruņ Ataniq.”^x

¹² Agłautıjammıgaa-sulı Isaiah-m inna,

“Maņņıuqaqtuaq Jesse-mik qaiñiaqtuq. Suaņņatinıgıniaqtuq aasii atanıqsımalugich Jew-guņitchuat. İlaa pisigilugu Jew-guņitchuat nięiuktuagunıaqtu.”^y

¹³ Taavrumatuq nięiuksruiuram God-im, quviasuutiępaqaqtıllisi tutęiutiępaqaqtıllısu ilu ukpiqsımaagnıvsiññi. Tavraasii qapiņasiñiaņitchusi nięiuktuallavsi, qapiņasaaqtıqaqlısi İlitqusıęiksıuamık ilıvsiññiıtuamık.

Paul Taluqsraņırrutaa Tuyuqami

¹⁴ Uvaņa nalupqıgıjıtkıgı ilivsi iluqasi iñuuniagłuataqtılaaqsi ilısimatılaaqsi lu tamatkunıęa sunık tuyuutimni uqautıgıkkamnik, ilısauryumiñaqsıvısu ilı allanı. ¹⁵ Aglaağıjagıtka taluqsraıqlıęa tamatkua itqumayumiñaqsısaqlugich ilivsiññun, qanuq God naglıktuutiępaqaqlısi uvamnun, ¹⁶ alğaqsruırięuęagaaņ a qulıaqtuagıtquvlugich tusaayugaagiksuat Christ Jesus-kun Jew-guņitchuanun. Aņaayyulıqsıqıpkıtun aıtchıruatun aıtchıutınik God-mun tupıęmi aņaayyuvıjmi, tainnatun God-mun savaktauvluęa aıtchıımmıęa God-mun tamatkunıęa Jew-guņitchuanık, akuqtuiruanık ilaan tusaayugaagıksıuaniñık. Aasii ilıjıch akuqtuğnağumiñaqsıjıarut ilaanun, qanuq ilaaguıjagı ilaanun İlitqusıęiksıuana. ¹⁷ Savaqataunıqama Christ-mun, uqaqpagağutıęiyumiñağıgı savaurriñıęa God-mik. ¹⁸ Qanuq uvavięağutıęısuņıtkıgı sunapayaaq uvaņa savaağıraęa, aglaan suna Christ-gum savaağıjaraņa uvapkuaqlıgu, Jew-guņitchuat ukpiqtıllıasıvlugich. Taamna piņagaa alğaqsruıñıpkun iñuulluatağniękullı ¹⁹ aliğnaqtuatıęul lu ukpiğnaqsıliqlıęu tusaayugaagıksıuaq, suaņņataagullı İlitqusıęiksıuam. Alğaqsruıjaraņa tusaayugaagıksıuamık Christ-kun sumılięaa Jerusalem-miñ İllyricum-munaglaan. ²⁰ Alğaqsruıñıapiagataqtıęa tusaayugaagıksıuamık iñuņun qulıaqtuagurrięaņaitchuanun Christ-mik. Alğaqsruısuņıtkıęa allat iñuıch alğaqsruıvıgıjakkarıannun qarıpak. ²¹ İkayıutausuktıęa taņņıęniıksraņıannun aglausımaruat Bible-ni inna,

“Tamatkua iñuıch qarıannıi qulıaqtuagurrięaņaitchuat, qulıaqtuagurraunıaqtu, sulı iñuıch qarıannıi tusaanıaitchuat ilaanık, ilıtkıęıniıaqtu ilaanık.”^z

^v 15.9 2 S 22.50; Ps 18.49. ^w 15.10 Dt 32.43. ^x 15.11 Ps 117.1. ^y 15.12 Is 11.10. ^z 15.21 Is 52.15.

Paul Rome-mugumalliqsuq

²²Tavra taamna pisigivlugu qaiñailutağa ilivsiññun. ^a ²³Aasii paṅmapak alğaqsruiviksraigutikama makkunani nunaaqqiñi, suli iñugiaktuani ukiuni ullakkumaalğatanağaluaqavsi, ²⁴tautugumalaagivsi nalaullusi Spain-muksağuma. Ikayuquyumaruna ilivsiññun iglauniksranni takuruutillaqqağluta sivikitchuami. ²⁵Paṅmapak-aglaan uvva, Jerusalem-muṅniaqtuṅa mannirağluṅa ikayuutiksranik ukpiqtuanun. ^b ²⁶Qanuq ukpiqtuat Macedonia-mi Greece-milu nagliktuutiqanarut iliappauruanun ukpiqtuanun Jerusalem-miittuanun, aitchuivlutinj ikayuğukğugich. ²⁷Iviğaumagiṅagaat tainna piguminj. Suli piyummatigiḥhaaṅagaat akiiḷaqtuqtuaguvlutinj ilinjññun, qanuq Jew-guṅitchuat aitchuusiaqanavlutinj annaunmik Jew-guruatigun, Jew-guṅitchuat ikayugaksrağigaich Jew-guruat tuyuğlugich maniñnik. ^c ²⁸Tavraasii taamna pianikkupku, qaisanikkupkch maniich ilinjññun, Spain-mun iglausagñiaqtuṅa nalaullusi. ²⁹Iḷisimaruna ullakkuvsi anniqsusiaqagñiaqtusi, qanuq ukpiğurri Christ-mun suaṅasiḷaaqtauniaqtuq. ³⁰Aniqatiit, atausiṅṅuqataṅarusi Christ-mun, suli ilitqusigiksuum piviuttaqutipkağaasi avannun. Taamna tainnainman, apigiṅiağatagivsi aṅaayyutiṅiağatavluṅa God-mun, ³¹annaurrautquḷuṅa ukpiṅaitchuanin Judea-mittuanin, taapkualu aitchuutit ukpiqtuanun Jerusalem-mi akuqtuqulugich. ³²Tavraasii ullagñaigivsi quviasuḷuṅa, Atanğum pisuutigikpagu, aasii qapiṅaisaagusiaqagluṅa ilivsiññin. ³³God-im aitchuiruam tutqiummik itqatigilisi iluqasi ataramik. Amen.

Paul Pağlagai Ukpiqtuat

16 ¹Pağlatqugiga ilivsiññun aniqatikput Phoebe, aḅnaq tiikauruaq aṅaayyuliqiruani Cenchrea-mi, ²akuqtuğumagiksi akuqtuisikaavisun kisunik allanik ukpiqtuaguruanik Ataniğmi, ilaaguaqtaṅaruanik God-mun. Ikayuğumagiksi supayaamik piqatkuksraukpan, qanuq ilaan ikayuṅammigai iñugiaktuat iñuich, uvaṅalu ilağivluṅa. ³Pağlasigik Prisca-lu Aquila-lu ikayuqtikaaka savaurriñiğmi Christ Jesus-mik, ^d ⁴anayasaagaluaguugaak iñuggurrik iñuuliñiaqḷuṅa. Taamna pisigivlugu, uvaṅalu iluqağmiglu aṅaayyuliqiruat Jew-guṅitchuat quyanaağivut. ⁵Pağlasigiktauq aṅaayyuliqiruat igluagniittuat. Pağlasiuṅ piviuttağikkaga Epaenetus, ukpiqtuaguqqaanaruaq Christ-mun Asia-mi. ⁶Pağlasiuṅ Mary siggaqinaraq akunnavsiñni. ⁷Pağlasigik Andronicus-lu Junias-lu, nanmiñiq ilaka, sivuanilu tigutaaqtaqatigiṅakkaka. Nuimaruk akunğanni God-im tiliraṅisa, suli ukpiqtuagunaruq uvaṅa sivumni.

⁸Pağlasiuṅ Ampliatu, ukpiqtuaguqatiga piviuttağivlugu. ⁹Pağlasiuṅ Urbanus, savaqatikput Christ-mun, piviuttağirağalu Stachys. ¹⁰Pağlasiuṅ Apelles manimmisiqanaruaq ukpiqtuagulluataḷuni Christ pisigivlugu. Pağlasigik igluqatigikkaṅi Aristobulus-gum. ¹¹Pağlasiuṅ nanmiñiq ilaga Herodion. Pağlasigik ukpiqtuaguruat Ataniğmun Narcissus igluqatiṅi. ¹²Pağlasigik Tryphaena-lu Tryphosa-lu savaktauruak Ataniğmun. Pağlasiuṅ piviuttağirauruaq Persis siggaqivluni savaurriṅaruaq Ataniğmik. ¹³Pağlasiuṅ Rufus ukpiqtuagulluataqtuq. Pağlasiuktuq aakaṅa, aakaummatun inmiruq uvamnun. ^e ¹⁴Pağlasigik Asyncritus-lu Phlegon-lu Hermes-lu Patrobas-lu Hermas-lu aniqativullu tavrani ittuat. ¹⁵Pağlasigik Philologus-lu Julia-lu Nereus-lu aniqataalu aḅnaq, Olympas-lu iluqaisalu ilaaguaqturuaq God-mun tavraniittuat. ¹⁶Pağlatisitchi avannun pağlatikaanannik ukpiqtuaguruat. Iluqağmiṅ aṅaayyuliqiraṅisa Christ-gum pağlagaasi.

^a 15.22 Ro 1.13. ^b 15.25-26 1 Co 16.1-4. ^c 15.27 1 Co 9.11. ^d 16.3 Ac 18.2. ^e 16.13 Mk 15.21.

Paul Silgiquutiŋi

¹⁷ Aniŋqatiit, qaunagipiagataqugivsi iñuŋnik qanaağuksautausuuranik, atiŋirrutiksriuguuruaniglu, akiłiłiqsuisuuranik ilisausiakaavsiññik. Tainnatchiñiñ niguaqtuğumausi. ¹⁸ Qanuq tainnatchit iñuich savautiŋitkaat Ataniqput Christ, piñiaqsiññaqługu ilaisa pisukkaqtıŋ. Uqayusaağutitigun, uqayutchiñiağutitigullu sagluqinniguurut iñuŋnik ilisimavigruaŋitčuanik ilumun ittuamik. ¹⁹ Iñuich iluqağmiŋ tusaaganıjarut qanutun kamaksriŋatilaavsiññik God-im uqaluŋiñik, aasii taamna pisigivlugu quviasuktıŋa. Iłisimalluataqugivsi sum nakuutilaaganik, ilaksiaiyumiñaiğługu suna pigiitčuaguruuq. ²⁰ Tainna iñuusiqağuvsi, God-im aŋuyautairrutiaqtitčiruam akiisinniagaa Tuunğaq, ilivsiññun tunmalugimmatun siqumiłługu. Nagliktuutiqpaŋata Atanipta Jesus Christ itqatigilisi. ²¹ Timothy-m savaqanma pağłagaasi. Lucius-lu Jason-lu Sosipater-vlu nanmiñiima pağłammigaasi.^f ²² Uvaŋa Tertius, aglaktuaŋaa ukuniŋa tuyuutinik, pağłagivsi. ²³ Gaius-gum tukkuurum uvamnun iluqaiññullu aŋaayyuliqıruanun, pağłagaasi. Erastus-gum iniqpaum manniqiraata, Quartus-lu aniqatipta, pağłagaasi.^g ²⁴ [Nagliktuutiqpaqagli Ataniqput Jesus Christ iluqapayauravsiññun. Amen.]

Ağusaun Aŋaayyutigivlugu Nangaun God-mun

²⁵ Qaitkivsi God-im munaqputaanun, suaŋasiłaağiłaruamun ukpiğutivsiññik nalaułługu tusaayugaagıksuat uqautaata, uvaŋa uqausivsun ilivsiññun. Taamna tusaayugaagıksuaq Christ-kun kaŋiqsiñaiññaruuq aippaapak. ²⁶ paŋmapak salapqıjaruq. Tusaayugaagıksuat ilisimanaqsıjarut iñupayaanun, ukpiliquvlugich Christ-mun. Tavra taamna God-im uqaqtıŋisa aglautıŋakkaŋat, aasii taŋŋiutauruq isuitčuamun God-auruam piraksriutaanun. ²⁷ God, kisimi isumaturuq, nangaqtauli isuitčuamun Jesus Christ-kun Ataniptıgıun. Amen.

^f 16.21 Ac 16.1. ^g 16.23 a Ac 19.29; 1 Co 1.14. b 2 Ti 4.20.